ЦІНА ЦЬОГО ЧИСЛА 50 СОТ.

(ZEITUNGSDRUCKSACHE) Ч. 17. Великдень 1943 Рік І.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ:
Краків, Ожешкової 7.
Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ:
Краків, Райхсштрассе 34.
Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно . . . 7.— зл.
Ціна прим. 50 сот.

Церква посеред села. Навкруги молода зелень майже прозорих, липких ще листочків берез і лип, що ледве виринають із білої повені черешневого цвіту. Трохи не під саму церкву підступають гроби. З-переду ті давні, прадавні, забуті, одні без хрестів, другі зі старими, запалими в землю хрестами, де далі новіші, і аж ген найсвіжіші могили з написами, мов німа сторожа на кордонах тихого царства.

Незабуті гроби нині впорядковані, на них китички пролісків і рясту, і віночки на хрестах, перетикані жовто-синіми стрічками. На гробах скатерті, на них три хліби і горюча свічка. Священик у ризах читає Євангеліє й відправляє парастас. Побожно стоїть рідня, знайомі, сусіди. Христос воскрес! — лунає пісня. Батьки, матері, діди, прадіди наші, — чи чуєте? — Христос воскрес!

Навколо церкви вінок молоді в святковім убранні. Там йде — переливається обряд гагілок. Там , мов кадило перед вівтарем весни і молодої крови, звенить-стелиться пісня про зелені огірочки, що в'ються, завиваються, та про молодих молодчиків, що женихаються. З гори небесна блакить і сонце і невгавні великодні дзвони благословлять розгуляний молодий світ.

Де б ви не були, читачу й читачко, в ріднім краю, в своїм селі, чи в далекій чужині, — сьогодні, перед очима Вашої душі незримий, а такий виразний той образ. Ви глибоко переживайте свято найбільшого єднання: предків, що в гробах, із живими; прадавніх, кількатисячлітніх звичаїв із живою християнською вірою й найновішими українськими думками; свято великого єднання під покровом народженої весни і величного гимну про закатованого Сина Божого, що воскрес із мертвих, смертю переборовши смерть.

Кожного року настає весна. А все ж немає душі, що могла б без глибокого зворушення пройти повз свіжо розорані, розпрілі ниви, де сонце і жайворон сіють золотий засів. І щороку настає Великдень для спраглих потіхи душ. Тоді вчуваємось і пробуємо усвідомити собі значення того свята.

Трохи не дві тисячі літ тому в довгих, кривавих революціях і війнах, створилася могутня римська держава-імперія. Очі світу задивилися в земну велич і блиск кесаря. Багатство, розкіш — стали тим, чого всі прагнули і пробували здобувати всякими, чесними і нечесними, способами. Саме тоді прийшов у світ Божий Син і пригадав людям, що є ще інші, вищі справи. Є ще справедливість і доброзичливість між людьми, і є одна для всіх правда. Прийшов Син Божий, щоб сказати здивованим людям: що вам із того, коли те все здобудете, але стратите душу? — Прийшов Син Божий і показав, що не конечно і не завсіди там, де блиск — там і тверді основи тривкости. Навпаки, в душах скромних рибалок і садівників народилася сім'я нова, вольна — світ будучности.

І оце знову вже від тридцяти років народи роздираються революціями й війнами. В кривавих переворотах одні держави розпадаються, інші куються. По нашій благословенній і проклятій землі проходять бурі, що валять давні порядки та звичаї. І знову очі й думки більшости людей звернені першусього на збереження існування і майна. Дехто пробує використати непевний час для особистої наживи, для збагачення. Ще інші, не гидуючи засобами, хотіли б дійти до значення. Знову на світі багатство, розкіш стають найвищим добром. — А ті, що носять у душі образ Божий і подобу, нераз попадають у розпуку, бачучи руїну від війни, жертви нашого народу, що непевний своєї будуччини, стоїть немов чайка-небога при битій дорозі, яку місять панцирні вози, над якою гремлять спижеві птиці.

Теплим весняним дощем для спаленої посухою землі, — стає для наших душ правда воскресення. Це ж ми — нарід хліборобів, садівників, робітників, молодий і невижитий нарід. Може саме в душі нашого народу є зародки нового царства справедливости й любови, обновленої великої сім'ї. Це ж саме нашому народові звіщав Бог устами поета: Воскресну нині ради їх, людей закованих моїх, убогих, нищих. Возвеличу малих отих рабів німих. І на сторожі коло них поставлю слово.

Те слово про воскресення, якого не спинить хрестна дорога, ні печать на гробі, — тулить нині український нарід, розпорошений і страждущий, до свого серця, як найкращу надію. Його, мов хліб на далеку дорогу, бере з собою робітник, тим словом про воскресення розпрозорюється сум і туга рідні. І в промінні тієї воскресної правди, що „не вмирає душа наша, не вмирає воля", зустрічаються у Великдень четвертого року війни, думки всіх українців. Ті думки з усіх сторін світу линуть у рідний край, туди, де навкруги церков збирається нарід повеселитися і пожуритись. Там коло церков і кладовищ єднаються нині сиза старовина і нові звичаї, там єднається мертві і живі, і там сьогодні душою і серцем зустрічаються розкинуті по різних краях українці з своїми рідми.

І витаючи себе великодним привітом, всі ми віримо, що настане правда і воскресне Бог і розійдуться всі його вороги.

М. Іванейко.

Задзвенить воскресна пісня

Кінчиться на Голготу шлях. Які важкі — і ця дорога
І хрест на раменах, удари кнута і вінець з тернини...
Недавній в'їзд в Єрусалим — апостолам вже тільки спогад:
Тоді „Осанна" й „Слава" скрізь, тепер „Разпни", „Нехай загине!"

Які жорстокі і сліпі у кого в серці гнів і злоба.
І Бого-чоловіка вб'ють нікчемні душі фарисеїв.
І каменем важким надії світу придавлять у гробі —
Та Бог воскресне й смертю Своєю дасть життя Ідеї.

Чому стривожені і в смутках непомірних ваші душі?
Чи в сумнівах забули те, що заповів Отець Небесний:
— Прийде Мій Син на світ і царство сатани сокрушить,
І на хресті умре, та в третій день у Славі Він воскресне!

І задзвенить воскресна пісня з всіх пісень найкраща
І душам радість дасть, бо третій день надходить.
Голготи біль святий і жертва крови не пропаща —
Христос воскресне з мертвих! Радій і вір, Народе!

Н. З.

Зо Святом Воскресення!

Проф. д-рові В. Кубійовичеві, Провідникові УЦК і Голові Надзірної Ради Українського Видавництва, Членам Н. Ради, Працівникам, Співробітникам, Прихильникам і Читачам видань нашого Видавництва пересилає з Святом Воскресення найщиріші побажання

ДИРЕКЦІЯ
УКРАЇНСЬКОГО ВИДАВНИЦТВА

Архієпископові Холмському й Підляському, Преосвященішому Іларіонові та всьому українському духовенству в люблинській області, нашому Провідникові проф. д-рові В. Кубійовичові, Керманичам поодиноких Відділів УЦК та Співробітникам УЦК у всіх його клітинах в люблинській області, Редакції „Краківських Вістей" і „Холмської Землі" з нагоди Воскресення Христового бажаю всього добра та сповнення мрій і надій на Воскресення Українського Народу до Нового Життя.

Д-р ЛЬОНГИН ГОЛЕЙКО,
дорадник УЦК при Губернаторі Люблинської области в Люблині

Дописувачам, Передплатникам, Читачам і Прихильникам „Холмської Землі" щирі побажання усього добра з нагоди Христового Воскресення — Христос Воскрес!

Д-р СТЕПАН БАРАН

Правда існування душі

„І сказав Бог, сотворимо чоловіка на образ Наш і подобу; нехай володіє над рибами морськими, над птицями небесними, і над звірями, над скотиною, і над всією землею, і над всіми гадами, повзунами на землі" (Буття І, 26). „І сотворив Бог чоловіка з пороху земного й вдихнув в лице його дихання життя, і став чоловік душею живою". (Бут. 2. 7).

Так оповідає книга Буття про сотворення першого чоловіка Адама. Створений був чоловік з земного пороху й з Божого подиху. Не тяжко додуматись, що з пороху було створене людське тіло, а з подиху жива душа. Але живу душу отримали й звірята, рослини й все, що живе й росте. Людська жива душа є безконечно вищою й досконалою. Слово Боже, оповідаючи про творіння людської душі, говорить і про мету творіння людини, „щоб бути їй паном над всіма живими істотами". Тому Бог наділив людину розумом, обдарував свобідною волею, вложив в душу людини релігійні й моральні почування. Людина отримала всі можливості морального й духовного удосконалення. Людина від найменших літ виховується, набирає знання, удосконалює свій розум, виробляє свій характер. Господь Бог вибрав людину з посеред всіх живих істот, як свою найлюбішу дитину, ради неї послав в світ Сина Свого Єдинородного й віддав Його на хресну смерть. Все це Господь зробив, щоб спасти людську душу, щоб зробити людину наслідником Царства Небесного.

Таке виразне відрізнення людини від інших тварин та високе її призначення переконливо свідчить про існування розумної людської душі, бо тілом своїм людина не може похвалитись перед іншими істотами. Тіло людини є в багатьох випадках фізично багато слабше від тіла многих звірят. Не тілом, а душею своєю людина різниться від інших тварин.

Здається, що це є таким ясним і зрозумілим для кожного здорово-думаючого, що іншу думку може мати хіба тільки вперта й засліплена людина. На жаль, людей таких є тепер не мало. Вони, переслідуючи свої безбожні цілі, свідомо й вперто відкидають правду існування душі, твердячи, що всі духові прояви людини як розум, думка, почуття є звичайним продуктом людського організму. Таке твердження говорить саме за себе, бо безбожники, відкидаючи існування душі, все таки не відважуються відкинути прояви цієї душі, які проявляються назовні й яких заперечити ніхто не зможе. Тільки безбожники приписують ці прояви не живій і діючій душі, а матеріяльному тілові, яке без душі само було б мертвим і нерухомим.

Відкинувши існування душі, ми мусіли б відмовитись від всякого вияснення, що таке життя й чому серед мертвої природи існують окремо живі розумні істоти, світ звірят і рослин.

З найдавніших часів люди вірили й вірять в існування душі. Віра в існування душі була повсемісною. Ще до І. Христа признавали, як правдиву й непоборну правду існування душі грецькі філософи Сократ, Платон і Аристотель. Найвидніші природники й біологи всього світу завжди признавали існування душі, як чогось вищого, окремого від тіла. Професор природничих наук Сорбонто Шарл Анрі в одній з своїх останніх праць твердить, що наука вже так далеко посунулась вперед, що вже, здається, немає в людському організмі ані одної жилки, яку б не досліджено. Але все таки залишається ще щось, чого дослідити ніяк не можна. Це щось можна відчути при допомозі точних препаратів, воно еманує й живе в людському організмі. Смерть на нього не має жодного діяння; по смерті воно відділяється від людського тіла й живе окремо. „Безумовно, кінчає згаданий професор, правдива думка, що людське життя не кінчається смертю, а існує в безконечність".

Як бачимо, що найновіші досліди вчених потверджують правду існування душі.

Останньо говориться про великі осяги в розкритті тайн природи, але для всіх є ясним, що скільки не зроблено й буде зроблено зусиль людським розумом на полі дослідженъ тайн природи, все це підійме тільки невеличкий край завіси, що закриває перед нами ці тайни. Тайни світу залишаться для людини завжди загадкою. Візьмім, наприклад, зернятко пшениці й дослідім його хемічний склад. В лабораторії ми зможемо точно з тих самих хемічних складників зробити точно подібне друге штучне зернятко, але, коли одне й друге посадимо в землю, живе зернятко буде рости, а штучне ні. Наука не в силі створити найменшої живої клітини, щоб росла й розвивалась. З цього ясно, що життя залежить не від матерії, а від духа.

Цей дух панує над матеріяльною природою людського тіла. Не тіло його витворює, а, навпаки, він дає життя тілові. Духовні переживання потрясають тілом, нерідкі випадки, коли підо впливом цих переживань людина вбиває своє тіло, кінчаючи життя самогубством.

Опираючись тільки на матеріяльний грунт, ми ніколи не зможемо точно окреслити й вияснити, що таке думка, враження, радість і смуток. Кожна людина зберігає в собі, тисячі — мільйони думок і вражінь. Коли немає душі, то де зберігаються ці думки й враження? В кожній комірці людського розуму мусів би міститись один образ чи уява. Коли так, то мусимо підкреслити, що всі комірки нашого розуму не вмістили б і одної тисячної частини наших думок і вражінь. Повстає тепер питання: „Де ж зберігаються наші думки?" Відповідь тільки одна: „В духовій таблиці, якою є наша душа".

Наше життя не раз ставить нас перед такими випадками, що красномовно свідчать про існування духового, невідомого для нас світу. Наприклад: чим пояснити силу гіпнози, лунатизм, сомнабулизм, спіритизм. Ми не раз буваємо свідками незвичайної духової сили, коли під поглядом гіпнотезера організм об'єкту гіпнози дерев'яніє, викручується, витримує надзвичайний великий тягар. В Крем'янці в 1927 р. гіпнотезер на очах соток людей загіпнотизував 14-літню дівчинку й змусив її на витягнутих руках тримати дві бочки з піском. Кожна бочка важила 100 кг.

Явище лунатизму є також всім знане. Один священик в ночі при світлі місяця вставав сонний з постелі й з замкнутими очима писав проповіді, причому очі мав ввесь час закриті, писав надзвичайно гарним характером письма й зміст проповідей був такий гарний, що в день, коли не спав, то він так би не написав.

Оповідають також про одного аптекаря, що підчас сну працював в аптеці й приготовлював лікарства. Він до найменшого міліграма все виважував і змірював і ніколи не помилився. В обох випадках священик і аптекар нічого не пам'ятали з своєї нічної праці. Цю працю в обох випадках виконувало тіло під впливом і керовництвом духової сили, яка в нашій мові називається душею.

Перед 1939 роком американські газети подавали цікавий випадок сомнабулизму. В одного купця було дві доньки. Одного разу ці дві дівчинки побачили на порозі своєї хати точно такі, як вони дві других дівчинки. Здивовані діти покликали своїх батьків і слуг і ті побачили те саме явище. Скоро опісля того дві доньки згаданого купця померли. Хто це були ці двійники дівчат? Чи ці астральні тіла не свідчать про другу сторону людини, людини як істоти духової.

З св. Письма знаємо про те, як ворожка на бажання царя Саула викликала була духа св. Пророка Самуїла. Викликання духів гостро осуджує християнська Церква. Церква вважає це за один з найтяжчих гріхів. Але наше життя знає сотки випадків з'явлення сбразу духів, з'явлення образу померлих. Про ці випадки оповідають люди, яким не можемо не вірити.

Все це нам ясно свідчить, що існує ще крім життя видимого матеріяльного, світ духовий невидимий. Людина тілом своїм належить до світу матеріяльного, а душею своєю до світа духового.

Коли б не існувала душа, то й все земне життя наше було б недоцільним і непотрібним. Життя було б тяжким тягарем і тоді ми мусіли б іти за закликом старих безбожних філософів епікурейців і стоїків, які голосили, що найбільшим щастям людини є смерть через самогубство.

Світ давно осудив цей ганебний погляд епікурейців і стоїків на людське життя. В світі ми бачимо так багато краси, відчуваємо так багато радости, що не раз хочеться нам закликати разом з псальмопівцем Давидом: „Ти, Господи, все премудро сотворив єси". Квіточкою тої Божої премудрости в нашому видимому житті є людська душа створена на образ і подобу Божу, що виявляє себе на зовні в духових проявах людської істоти.

Прот. М-р Євген Барщевський.

Свята і будні у великій добі

(Про потребу постійної опіки над робітниками в Німеччині й українськими полоненими).

У нашій свідомості не завжди ясно виходять вимоги і завдання, які кожна доба ставить до одиниці й до цілих народів. Чим епохальна подія ближча до наших днів, тим вона більше загортає одиницю у свій круговорот і ставить щораз більші вимоги до цілого суспільства. В сучасній добі вибивається до першорядного значення геройство цілого народу. Про успіх рішає тепер перш усього геройство маси. Який зміст цього геройства?

Це передусім жертвенність, що вимагає від кожного з нас цілковитого самовідречення; а з цього родиться солідарність, що від усіх одиниць жадає цілого майна і цілого життя для добра загалу, чи для успіху справи ще й [illegible] витривалість, яка не [illegible] днів на великодні і будні — бо в велику добу всі дні однаково важні.

З цього становища всі дії і справи важні, й не вільно, під загрозою невдачі, легковажно недоцінювати одних, чи переціннювання других завдань.

У нашому житті, наприклад, в сучасну, велику хвилину, виросли до поважного значення: справа опіки над українськими робітниками у Німеччині, справа опіки над українськими полоненими, чи справа моральної й матеріяльної допомоги збігцям, і т. п.

Скільки вони сьогодні вимагають ідейної жертвенности від одиниць, скільки непохитного почуття солідарности від цілого народу, щоб у кінцевім висліді були записані в добро і в успіх українському народові? Тому, ми тепер мусимо в кожній з цих справ виявляти велику жертвенність і ще більшу солідарність, бо солідарно паде на нас усіх відповідальність перед поколінням. Щоб не мусіли відповідати за свій егоїзм чи несвідомість не тільки ми самі, але й цілі наші покоління!

Не сміє в нас бути доривочности в праці! У всякому ділі треба ще й великої витривалости.

Ці думки зродилися з приводу великодньої писанки, організованої для українських робітників у Німеччині й писанки для українських полонених. Немає ще під руками звітів з поодиноких центрів у краю, щоб докладно з'ясувати собі справу з цього, яких успіхів ми досягли в обох акціях. Успіхів тих треба буде шукати в двох напрямах, а саме: скільки одиниць жертвувало на них, а скільки користало?

(Док. на 5-ій ст.)

Листи з чужини

„Радістю друг друга обіймім!“

Шановний Пане Голово!

Нераз я вже згадував у моїх листах, що з далека — з чужини бачиться багато рідних цінностів виразніше та дорожиться ними куди більше, як там дома. Це вже така прикмета людської природи, що щойно через розлуку або навіть страту підносить ціну вартісним річам та дорогим особам і оповиває їх небуденним почуванням любови. Так, ось тепер і в мене на саму згадку про наш величавий український Великдень серце живіше б'ється, а в очах мерехтять якісь осяйні, казкові образи, що навіть словами описати їх годі. Бував я в своєму житті в чимало країнах та завсіди старався якнайдокладніше приглянутись до великодніх святкувань цих різних народів. У деяких з них теж багато гарних звичаїв та милого настрою, але направду — такої краси, таких глибоких і радісних переживань, як їх дає наш український Великдень, ніґде не найти на цілому світі! Можливо, що така оцінка нашого Великодня трохи особиста, диктована особливим відчуванням нашої української душі. Одначе й незважаючи на це, цілий зміст та форма нашого Великодня є такі багаті, величні та піднесні, що дійсно роблять наш Великдень „святом над святами та торжеством над торжествами".

Перша річ, це сама провідна думка цього свята: здійснення відвічної туги людей за визволенням з оков смерти — воскресенням, повна перемога прославленого життя. І наш нарід, як жаден інший у світі, потрапив дати цій величній та радісній ідеї прегарний всебічний вислів прерізними мистецькими засобами, що особливим чаром діють на всі людські змисли.

На досвітнє голубе небо сходить сонце... Назустріч йому йде мальовнича церковна процесія з горіючими свічками, що — як колись евангельські жінки — мироносиці — роз'яснює уступаючу темряву ночі та співає переможний гимн радісному світлові Великого Дня... Все це супроводить невмовкаючий акорд великодніх дзвонів, переплітаний щиросердешним співом нашого одинокого в світі — полум'яного та чарівного „Христос воскрес". Так, направду ні один нарід не спромігся на таку прегарну мельодію для цього всесвітнього християнського гимну, як саме наш український. Це признають навіть чужинці.

А що за краса в цій своєрідній картині, як відбувається свячення пасок! У золотих, ранньою росою облитих промінях сходячого сонця купається наша дорога церковця, а кругом неї живий віночок жінок та дітей, що своїми невинними, розрадуваними очима розсипають жемчуги радости широко і далеко... А гомін дзвонів, здається, ціле повітря наповняє цією радістю й увесь смуток та турботи проганяє ген далеко за ліси та бори. До того долучується прегарна церковна відправа, незрівняні слова великодніх пісень та гимнів про перемогу життя над смертю, добра над злом, світла над темрявою, про загибіль ворогів Божої правди, що счезнуть як дим та розтануть як віск від вогню... А нам до самої глибини душі промовляє небесний зазив: „радістю друг друга обіймім!". Чому ми так мало уваги присвячуємо цьому Божому голосові та не черпаємо для себе цієї цілющої сили, що нею є саме ця великодня радість. Як інакше виглядало б ціле наше життя! Яка творчість цвіла б скрізь там, де тепер часто вкрадається злощасний дух руїни... Подумайте над тим та попробуйте відповісти на настирливе питання, а що ж робити, щоб оця життєдайна воскресна радість не була в нас тільки принагідним великоднім гостем, але щоб перебувала серед нас і впродовж цілого року — в усіх наших буднях та навіть найприкріших хвилинах? Думав я над цим чимало й додумався до одного: треба нам у першу чергу змінити нашу дотеперішню кляту звичку, що виступає майже в кожного українця. А виявляється вона в з а в и с т і та о б м о в і, що деколи аж у клевету переміняється. Це жахлива духова пошесть, що ширить зневіру та огірчення, вбиває охоту до суспільної праці й до самого життя та до решти нівечить національну спільноту. Недаром пробудитель Галицької України Маркіян Шашкевич кликав: „Разом, разом юні друзі! Хай вас з а в и с т ь не спиняє!"

Завість, ця дивна нехіть до своїх рідних братів — це той наш найбільш поширений налоговий гріх, що немов пістряк підточує наш народній організм. А загрозливий він ще тим більше, що на нього не звертаємо уваги, а він, от так тихцем запускає своє зловіще коріння скрізь, навіть до отих невинних душ українських дітей! Що за страшна загроза! Пам'ятаймо ж, що до цього теж прикладають своїх злющих рук і наші відвічні вороги, що при помочі своєї рафінованої діявольської пропаґанди стараються поширити між українцями взаємне недовір'я та підкопати віру в наших українських провідників, а навіть і в нашу національну ідею. І, нажаль, дуже часто находять вони послух серед українських маловірів, саме задля тієї злощасної звички завидувати та зле говорити про своїх. Застановімся над цим докладно та скажім собі рішуче: годі!

Тож з оцим святим Великоднем, якого вже стільки наших земляків у цей жахливий час воєнної хуртовини не мало щастя діждатись, зробім далекосяглу постанову основно змінити наше взаємовідношення та як стій почати переводити в життя небесний зазив: „друг друга обіймім", а тоді певно зацвіте між нами життєтворна радість, що додасть потрібної сили не тільки перетривати важке лихоліття, але й здобути остаточну перемогу. Це заразом і мої щирим великоднім бажанням для Вас та цілого українського громадянства. Вітаю Вас сердечно

Христос воскрес!

Ваш

В. Г.

Великдень в українців Мармарощини

(Під суспільно-господарським оглядом)

Українська людність Закарпаття святкує багато свят, більш ніж її духовенство, більш ніж денебудь на світі. Церковних свят, полусвят, відпустів; давніх і новозапроваджених, „зарічних" і, вкінці, родинних.

Переведені (мною і моїми співпрацівниками) анкетно-монографічні досліджування українських сіл Закарпаття, показали, що, наприклад, бойки мармароського села Широкого Лугу святкують 64 свята, 34 полусвят і 9 відпустів, разом 107 днів, а гуцули с. Богдана — свят 78, полусвят більш як 30, відпустів 4, разом поверх 112 днів. Стільки забирають давні церковні свята, не лічучи новозаведених, „зарічних", родинних (з них весілля й похорони забирають іноді і 2—3 дні) та державних, що їх, щоправда також святкують. По інших селах Закарпаття з святкуванням приблизно та сама картина. Марнується близько третину року, що, розуміється, від'ємно відбивається на добробуті населення.

Очевидячки, між всіма святами, так сказати б перше місце займає Великдень і річ природня, що з ним зв'язується чимало різноманітних побутових звичаїв та повір'я. Зупинимося тут тільки на селянських звичаях та повір'ях, що мають якесь господарське значення, обмежившись переважно двома названими селами.

Перед Великоднем, готуючись до нього, принаймні від четверга, господині зачинають пекти паски. Одна мала паска печеться для худоби (Ш. Луг), подекуди печеться вона першою і в неї дається три зубки часнику (Богдан). Паска для худоби печеться на те, „щоб худоба була така тучна як паска". В Ш. Лузі декотрі побожні люди по вечері в „живний" (страстний) четвер постять до розговин у великодню неділю; з тим явищем зустрічаємося і в Богдані. Досить багато жінок, почавши аж зранку „житнього" (теж страстного) четверга й до розговин по великодній службі (8—9 год. ранку), нічого не їдять; між чоловіками то зустрічається рідко. У великодню неділю удосвіта несуть до церкви паски святити; по посвяченні ґазди й ґаздині якнайскоріше поспішають, просто біжать додому. Вірять: хто прийде до дому скорше, той у майбутнім літі матиме багато сіна (Богдан), хто ж лишиться коло церкви останній (Ш. Луг) чи з пасками спіткнеться й впаде (Богдан), той в цім році вмре.

Прибувши в свій двір з посвяченими пасками, ґазда першусього йде в хлів і вдаряє паскою худобу, — то на те, щоб худоба була така красна (Ш. Луг) чи така „тучна" (Богдан), як паска. Потім вся родина сідає за стіл розговлятися, почавши з того, що одну посвячену паску розрізують на 3 частини, малими кусочками розговляються, а решту сушать, товчуть на порошок, розмішують з сіллю й потрохи дають їсти худобі впродовж року (Богдан). Перший день Великодня невільно пити воду, бо... мокнутиме сіно; невільно й спати, бо... влїті кусатимуть блохи, й інші насікомі (Ш. Луг), чи хто засне, тому буде дріматися цілий рік (Богдан). Пополудні молодь в церковнім дворі робить різні весняні ігрища, з яких нас тут цікавить гра хлопців в „оборіг" (Ш. Луг) чи у „млин" (Богдан). Чотири хлопці беруться за руки, а чотири інших стає їм на плечі і так ходять кругом церкви, — це щоб влїті накосити великий оборіг сіна.

На другий день великодніх свят, понеділок, у верховинців, напр., у бойківській Новоселиці (Волівська округа), кожну дівку і молодицю треба добре полити водою, щоб у неї добре ріс льон; той понеділок так і звуть — „Поливальний". З цим звиком зустрілися наші досліджування і в лемківській Медвежій, — осада під Дукланським прислопом на Свідниччині. Там на другий день Великодня, у понеділок, обливають парубки дівчат водою, за що дістають від них писанки, — обливання це часом жорстоке, виллють на дівчину кілька відер води, або потоплять в потоці, це роблять й у найхолодніші дні, від чого бувають простуди. На наступний, третій, день обливають знову дівчата парубків.

Розуміється, скрізь селяни святкують три дні Великодня, але на третій день в деяких верховинських селах, як напр., у В. Студенім, задержується один старий добрий звичай, а саме: дозволяється працювати, однак не для себе, а для бідних, вдовиць, тощо...

О. Мицюк

(Прага)

Четвертий Великдень у війні

Цього року святкуємо вже 4-ий Великдень у війні. У війні святкували ми Воскресення Христове в 1940, 1941 і 1942 році. Та хоч над усіми тими Великодніми Святами повисла війна, про те кожне з них припало на інші воєнно - політичні умовини. Тож коли сьогодні роздумуємо про цьогорічний Великдень у війні, сягнім думкою дещо в минуле й згадаймо три попередні воєнні Великодні.

Перший воєнний Великдень ми святкували в 1940-ому році. Тоді большевицькі кордони сягали аж до Сяну і Бугу. Галичина й Волинь вгиналися під ярмом червоних брехунів зі Сходу. Вся увага світу була тоді звернена не на схід, а на захід. Всі очікували безпосереднього зудару Німеччини з Францією та Англією. Після того як осінню 1939 р. Німеччина розбила Польщу, війна на заході мала здебільша оборонний характер. Французи не наступали, бо раз не мали охоти кріватися на могутній лінії Зиґфрида, що охороняла Німеччину, а по друге вірили в непохитність своєї оборонної лінії Мажіно. Англія, вірна своїй традиції найбільше трудилася, щоб найти нові жертви які захотіли б за неї воювати. Італія ще тоді не брала участи у війні, хоч стояла на поготові. Після того, як німецькі війська взяли під свою опіку Норвеґію і Данію весною 1940 р., було ясне, що наближається на заході день рішального зудару між Німеччиною та Францією й Англією. Так Великдень 1940 р. проходив під знаком очікувань, передбачувань і побажань.

Другий воєнний Великдень в 1941 р. святкувала Европа уже з лицем зверненим до сходу. Не тільки ми українці, але всі з цікавістю стежили за тим, що діялося або радше мало розігратися на схід від Сяну і Буга. Зломивши весною 1940 р. Францію, Бельґію й Голяндію, Німеччина прогнала з Европи Англію. Небезпека безпосереднього удару від заходу перестала загрожувати Німеччині. Але одночасно почала щораз більше зростати большевицька небезпеку від сходу. Захопивши літом 1940 р. балтійські держави — Естонію, Латвію і Литву на півночі та Басарабію і Буковину на півдні, большевики готувалися до походу через Фінляндію, північну Швецію і Норвеґію до Атлянтику, до удару на Східну Прусію, до походу на Дарданелі і Середню Европу. Вступом до того мала бути війна, яку на Балкані затіяла Югославія. Тому Великдень 1941 р. переживали ми з тривогою і надією. З тривогою, бо нам лячно було, що може до війни між Німеччиною та большевиками таки ще не дійде. З надією, бо з вибухом тієї війни ми зв'язували всі наші сподівання.

Тоді, коли в 1941 р. ми святкували Воскресення, війна вже давно була поширилася не тільки на південно-східну Европу, але також на Північну і Східну Африку та на Середземне море, бо від червня 1940 р. також Італія проголосила війну проти Франції та Англії.

Третій воєнний Великдень у 1942 р. знову був часом нових надій і почуття своєрідної полегші. Наші гарячі мрії про війну з большевиками здійснилися. Впродовж 1941 р. величезна більшість українських земель вже була вільна від большевизму. Після нечувано гострої зими 1941/42 рр., коли ворог намагався проломити німецький оборонний фронт, перед Великоднем 1942 р. знову прийшов час нових сподівань. Після змової небезпеки всі ми веселіше дивилися в майбутнє.

Третє воєнне свято Воскресення прийшлося нам святкувати вже серед війни, що обняла майже ввесь світ. Під кінець 1941 р. прийшло до воєнного зудару між Японією та Англією й Америкою. Після величавих японських перемог у південно-східній Азії, весною 1942 р. світ нетерпляче очікував нових боєвих дій на Сході.

Сьогодні святкуємо четвертий Великдень у війні. Як кожного попереднього року так і тепер з надією глядимо в найближче майбутнє. За нами великі весняні й літні перемоги 1942 р., що остаточно довели до цілковитого звільнення майже всіх українських земель від большевизму. За нами також і ті недавні важкі зимові місяці, коли смертельна небезпека зі Сходу загрожувала знищенням всім европейським народам а нам у першій мірі.

Впродовж минулого 1942 року показалося, що ворог не покидає думки про напад на Европу від заходу. Коли йому не вдалося стати на західному побережжі Европи, він вдерся у французькі колонії в Північній Африці, щоб звідтам заатакувати Европу. Так тепер усі европейські народи опинилися наче в озброєній твердині, що мусить поборювати большевицьку небезпеку на Сході та бути готова відбити всі спроби ворожих нападів на Заході й Півдні.

Цьогорічний Великдень знову зустрічаємо з твердою надією, що воєнні дії, які десь незабаром почнуться на Сході, принесуть остаточну перемогу Европи над большевизмом. В тій вірі зміцняє нас переконання, що там далеко на Заході від Норвеґії аж до Еспанії не тільки виросли наймогутніші у світі оборонні твердині, але що там також стоїть армія, що перемагала всіх своїх ворогів упродовж майже 4-ох років сучасної війни.

В обличчі воєнних небезпек від Сходу і Заходу сучасна війна стала за останні часи справжньою тотальною війною, тобто воює не тільки вояк на фронті, але також і кожний громадянин у краю, що чесно виконує свої обов'язки. Всі працюють для перемоги. бо від перемоги Правди і Справедливости — залежить доля нас усіх!

М. Г.

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

Східний фронт

На східному фронті вже довший час панує спокій, так, що день за днями минають без більших боїв. Знесилені дотеперішніми втратами большевики припинили свої ще такі недавні масові наступи. До того причинюється також і весняна погода, бо підчас відлиги неможливі ніякі більші боєві дії. За останній час большевики переводили більші атаки тільки на кубанський мостовий причілок. Вони атакували його зі сходу і як звичайно потерпіли невдачу, хоч кинули в бій багато дивізій і повозів. До завзятих боїв приходило також під Новоросійськом, де большевики віддавна загніздилися на цвинтарі і звідтам час-від-часу намагаються продертися до пристані. Але і тут їм не пощастило.

Воєнні події в Північній Африці

У Північній Африці в Тунісі, ішли завзяті бої на південному і західному фронті. Після того, як німецько-італійські війська вдатно перевели свої плянові операції на північ від лінії Кайруан і Суза, головні німецько-італійські збройні сили покинули південний й середній Туніс. Фельдмаршал Роммель не тільки врятував від окруження свою армію, але встиг вивести все воєнне приладдя, всі харчеві склади і знищити всі залишені об'єкти, що мали воєнне значіння.

Завдяки переведеним змінам оборонних становищ німецько-італійські війська зайняли оборонні лінії в широкій смузі довкола двох важних міст — Бізерти й Тунісу. Нова оборонна лінія німецько - італійських військ переходить у гірському й важко доступному терені, який ген. Арнім зумів розбудувати у справжню твердиню. Англійці та американці рахуються з тим, що війська великодержав осі, будуть завзято боронити цей африканський мостовий причілок і що їх чекає важка боротьба. В зв'язку з тим, сподіваються, що ворог буде мусів перегрупувати свої сили й щойно тоді пробувати наступати на нові німецько-італійські оборонні лінії

На морі

Німецькі підводні човни разу- раз топлять нові ворожі транспорти вояків, воєнних матеріялів і харчів. Недавно вони знову затопили 21 ворожих кораблів загальної містоти 138.500 бр. тон. Одночасно зростає також активність італійської підводної фльоти на Середземному морі, а японської в Тихому та Індійському океані. Згідно з даними японського воєнного командування японські підводні човни затопили в першій половині квітня ц. р. більше число малих ворожих кораблів на понад 100 000 бр. тон місткости. З огляду на небезпеку підводних човнів, Англія та Америка свідомо послуговуються на Індійському і Тихому океані переважно малими кораблями.

В повітрі

Останніми днями ворожі літаки налетіли на Кеніґсберґ у Східній Прусії й на Штутґарт у південно-західній Німеччині. В Кеніґсберґу ворожі бомби наробили шкоди в мешкальних дільницях, в лікарнях і в старому університеті. Такі самі були наслідки ворожого налету на Штутґарт, де ворожі бомби попали в мешкальні будинки. Тієї ночі, коли ворог атакував Штутґарт, німецька протилетунська артилерія збила щонайменше 23 ворожі летунські машини.

В Італії ворожі літаки налітали на відкриті місцевості в Лігурії, на Сардинії й Сицилії, — між іншим на Палермо й Месину.

У відповідь на ворожі налети німецькі літаки перевели сильну атаку на воєнно-промислові об'єкти міста Челмсфорд на північ від гирла Темзи.

Фюрер прийняв маршала Антонеску

Теперішня переходова перерва у воєнних діях на східному фронті є добою збільшеної діяльности дипломатії. Крім того в цьому часі відбуваються важні наради державних мужів у справі майбутніх боєвих дій. Ще не проґомоніли вістки про зустріч Фюрера та Мусоліні, а вже провідник румунської держави марш. Антонеску відвідав німецьку Головну Кватиру. — Між Фюрером та марш. Антонеску відбулися важні політичні розмови. Згадані наради відбувалися в приявності німецького мін. закорд. справ фон Рібентропа й шефа німецького генерального штабу фельдмаршала Кайтеля та високих румунських цивільних і військових достойників. Як подано в урядових повідомленнях з нагоди тієї зустрічи, згадані нарад торкалися спільної боротьби не тільки проти большевиків, але також і проти англійців та американців, бо за їх плечами, так як і за спиною большевиків діє той сам ворог усіх арійських і християнських народів — міжнародне жидівство.

Ще про різню польських старшин під Смоленськом

На іншому місці подаємо першу вістку про жахливе вбивство 12.000 польських старшин, яких большевики постріляли весною 1940 р. у лісі під Смоленськом. Майже кожний день приносить нові подробиці в тій жахливій справі. Згідно з останніми вістками між вбитими старшинами члени комісії розпізнали 2 польських генералів — Сморавінського і Богатиро-

(Докінчення на 11 стор.)

Свята і будні у великій добі

(Докінчення з 2-ої стор.).

Суть справи не обмежується тут до самої тільки жертвенности. Вона набирає великого суспільного й вирішного значення. В сучасній війні побіда залежить від успіху на двох фронтах: на фронті бою і фронті праці. Тому цілі народи мусять дбати про те, щоб їх вояки і робітники, які борються на тих двох фронтах, виявили якнайбільше дисципліни й витривалости. А ці вояцькі чесноти здобуваються головно у внутрішньому переконанні, що мій бій, моя праця, причиняється до щастя загалу. Це внутрішнє переконання родить героїв бою і героїв праці. Загал жадає постійного і витривалого геройства від вояка й робітника. Тим самим мусить оточувати їх постійною й витривалою опікою. Моральна й матеріяльна підтримка, яку дає ціле, без винятків, суспільство своєму борцеві на обох фронтах, витворює в нього силу духа, з яким не може бути поразки і без якого не може бути перемоги.

Одноразовий вияв суспільної жертвенности й солідарности не буде мати ніякої вирішної вартости, коли до нього не прийде ще третій чинник, а саме: витривалість.

Треба зважити, що з одної лиш Галичини під цю пору стоїть пів міліона з верпком робітників на фронті праці в Німеччині. Це в 90 відсотках сама молодь, — великий капітал, якого не вільно легковажити. Коли в той важкий час вони всі відчують на собі, що значить опіка і солідарність цілого їх народу — то цього духа плекатимуть у собі і в своїх дітях у майбутньому. А це вернеться усім і цілому народові, сторицею!

У цьому напрямі мусить велика українська родина виявити якнайбільше духа солідарности і запопадливости. Український робітник у Німеччині повинен відчувати, що про нього і його працю думають не тільки його найближчі з родини, а вміє її оцінити і дорожить нею цілий український нарід. Свідомість того, що цей робітник виконує частину роботи, конечної для спасіння рідного краю від нової большевицької окупації, додасть сили й духа витривалости самому робітникові, але й накаже українському громадянству постійно окружувати свойого робітника теплом більше як родинної любови. З другого ж боку цей робітник набере більше поваги і охоти до свого обов'язку. В нього зродиться тим більший запал до праці, коли він знатиме, що за ним стоїть у краю мур рідних сердець, що вірять у його сили.

Тільки кволий нарід плаче і нарікає на тягарі, що їх накладає на нього велика доба, — сильний і солідарний нарід завжди дбає за те, щоб його земляки всюди і при всякій праці, при кожному змаганні, виявляли якнайбільше віри і сили.

З такої поведінки родиться в робітника пошана до себе і до виконаного собою обов'язку праці. З виконаної всіми робітниками праці родиться почуття власного значення і власної гідности в цілому народі, а таке самопочуття мимохіть викликає пошану чужинців до українського народу.

З того всього, що досі сказано, випливає конечність налаштування тривалої опіки цілого українського народу над усім українським робітництвом. Коли робітниками будуть піклуватись тільки їхні найближчі родини, то цього буде замало, бо багато є таких робітників, що зовсім не мають ближчої родини. Та ще є і такі родини, що ніякої опіки і потіхи своїм рідним у далекій стороні дати не можуть, бо самі її потребують. Цілий український нарід мусить заопікуватися всіми українськими робітниками в Німеччині так пильно і уважно, щоб ні один робітник не залишився там призабутою, пригнобленою, зневіреною людиною. Така акція вимагає тривалости.

При Українськім Центральнім Комітеті у Львові, повстала два місяці тому окрема „Комісія Опіки над Українськими Робітниками з Генеральної Губернії у Німеччині". Комісія поставила собі головним завданням прийти з моральною допомогою усім українським робітникам, а тим самим полегшити їм виконання того відповідального завдання, що на них накладає нинішня світова хуртовина. Кожний це добре розуміє, що зовсім інакше почуває себе той робітник, який має тісний зв'язок з рідним краєм, ніж той, що працює десь у відлюдді, самітний, ніким морально не підтриманий. З цієї правди випливає, що К. О. Н. Р. і її низові клітини мусять працювати постійно. Вони мусять постійно заохочувати громадянство, щоб воно не залишало без уваги своїх рідних, що працюють у Німеччині. До праці треба притягнути всіх самітників і всі самітні родини, які повинні заопікуватися самітними робітниками. Не вистарчить післати один лист, чи один пакунок і так збутись обов'язку. Не вільно нікому викручуватись, мовляв: не вмію, не знаю, не маю часу! На те є рада: „Навчись, розпитай як, і знайди собі час!"

Зокрема треба звернути увагу на те, щоб утримувати з кожним робітником **постійний** листовий зв'язок. Треба запитувати його, як йому на чужині ведеться і чи чого не потребує. Крім цього треба занятися організацією фондів книжок, газет, яких призначенням буде дійти до українського робітника. Треба помагати неграмотним родинам у листуванні. В усіх листах дбати про це, щоб вони були бадьорі, радісні, щоб віяла з них віра в побіду, в життя, працю. Гробові настрої у таку хвилину можуть напроваджувати на робітника чорні думи і відбирати йому сили до праці.

Коли таким способом український загал виявить свою пошану для праці, яку виконує український робітник, збільшить він видайність праці цього робітника. Тим самим збільшить свою участь у великому змаганні народів. З цього зродиться в нього почуття чесно виконаної праці, а рядом з тим і почуття власної гідности. Це почуття дасть змогу українському народові вимагати для себе цього місця в майбутньому укладі Европи, на яке він своєю участю у змаганні чесною працею собі заслужив.

Опб.

Страх перед труднощами

Як дуже часто кожний з нас ловить себе на страху перед труднощами чи радше перед поборенням труднощів, що накопичені перед кожним більшим розумом? Чи хтось береться до будови нової хати або навіть до більшої направки; чи хтось рішається, який шлях вибрати йому в житті; чи хтось вибирається вперше в далеку невідому дорогу, — все одна й та сама думка: А чи дам раду? Чи поборю труднощі, що станути передо мною? Чи видержу? Чи дійду до цілі?

І тверді, вперті одиниці допливають до берега, осягають намічену ціль. А слабі, нерішучі пропадають на шляху, гинуть безіменно, недоходять до мети, стають життєвими невдачниками. Зависним оком глядить такий на своїх приятелів, знайомих, сусідів, що допняли мети й заедно нарікає: вони мають щастя, а мені його доля відмовила.

А тимчасом тут не йде про сліпе щастя, а про щось інше: про сильну волю в поборюванні труднощів та про страх перед труднощами і втечу перед ними.

*

Інколи почуєте: є щасливі й нещасливі народи, одні ідуть від успіху до успіху, а другим завжди вітер в очі.

Але коли ви приглянетеся ближче народам, то побачите, що й тут не йде про сліпе щастя. Народи, у яких одиниць вперших, підприємчивих — більшість, „мають щастя", а народи, що в більшості складаються з нерішучих одиниць, з людей слабої волі — ті народи завжди опиняються під колесами історії, у їх вікно не світить сонце навіть коротку хвилину. Вони ніколи „не мають щастя"...

І коли ви ловите себе на втечі перед труднощами на своїй власній життєвий дорозі, коли втікаєте перед тяжкою дорогою й вибираєте легчу і в висліді стаєте не господарем, але наймитом, не майстром, але некваліфікованим робітником, то ніколи не нарікайте на провід народу, що він ледачий та що ви страдаєте через приналежність до свого „нещасливого" народу, який не має щастя до добрих провідників. Тоді увійдіть у свою душу і спитайте: чи нарід і його провід може бути „щасливий", як він спірається на більшості таких, що не стають на прю з труднощами, не пробиваються крізь життя з впертістю піонірів, але вивтікують перед першою перепоною, страхіттям навіть найменшої перешкоди? Подумайте тоді: Чи поможе щонебудь навіть найкращий старшина у сотні, яка складається в більшості з трусів, панікерів, безідейників?

*

Інколи згадуємо наших українських січових стрільців (усусів) з 1914—20 років, і говоримо: яку велику історичну ролю відіграли вони в минулій війні! Не будь усусусів, не було б і усеї великої леґенди, що залишилась нам по світовій і визвольній війні: Не було б їх — і нас не було б таких, як ми є, обдарованих величезним капіталом — геройською традицією. Але мало хто з тих, що згадують про УСС-ів здає собі справу з того, яку Голготу мусів перейти Український Леґіон в австрійській армії, заки доплив до берега!!

Згадуючи той тернистий шлях — просто дивуєшся: як це сталося, що ми, учасники, не заломилися під десятками ударів долі, не втекли перед сотнею труднощів, але з впертістю маніяків поборювали одну перешкоду за другою, щоб остаточно добути найбільшу нагороду — історичне признання?!

А ті труднощі були не малі. Скільки колод під наші ноги кидали тоді поляки, яких впливи у столиці тодішньої Австрії — Відні були дуже великі, скільки упокорень приходилось зносити, упокорень, від яких аж просилася втеча, щоб їх не переживати, щоб не мучитись.

Чи це було тоді, коли в Стрию прийшов приказ, щоб з 15.000 добровольців — 13.000 верталось домів і тільки 2.000 мали право залишатись в Леґіоні; чи це було тоді, коли штабові старшини польської національности дістали під свою команду усусусів і виправляли з ними так, що кожному ясно було, що їхні прикази мають на меті знищення усусусів; чи це було тоді, коли командантом Леґіону іменували чужинця, упередженого до нас, як небезпечних „зрадників" — скільки було причин наплювати на те все, розбігтися, скінчити, йти шляхом Голготи!

На щастя так не сталося. Війна загартувала була людей, опанцирила їх сильною волею, прогнала страх перед труднощами й їх поборюванням та в нагороду дала їм одне: **свідомість добре сповненого обов'язку супроти власного народу.**

Ось вам один приклад. Але який він повчаючий...

Д. П.

Обов'язком кожного здисциплінованого члена української організованої спільноти точно вплачувати до свого У. О. К. національну вкладку в належній висоті.

Краса і багатство рідної землі

Немає любови на світі другого народу, що любив би свою рідну землю так дуже, як наш. Він любить свою батьківську землю, як дитина любить свою рідну матір.

Любов рідної землі передали нам наші предки разом із кров'ю. З тією любов'ю ми родилися й прийшли на світ. Українська земля своєю красою, своїм багатством, своєю силою цю любов закріпила так, що годі сьогодні знайти українське серце, яке не сказало б: люблю рідну землю.

Що рідну землю любить селянин — не дивно. Він же зрісся з нею ще змалку. Ще п'ятилітнім хлоп'ям, потрісканими від зимної роси ноженятами, він ходив слідом своїх гусей, по мокрих оболонях, по колючих стернях. Нераз бувало, коли тяжкі повіки впали оловом на очі, земля пригортала його дрімке і змерзле тіло. У борозді між скибою і межею давала захист від подуву раннього холоду. Земля віддавала йому тепло свойого нутра; як воно огріло серце дитини, тоді далеко полем лунав невгомінний спів її пісень. Потім хлопчина ішов у татову школу. Ноги згиналися під ним, борони витягали йому руки із суставів, а він ішов і розбивав свіжу, поставлену батьком скибу у дрібний пух. Тато кидав зерно, а його очі й думка бігли за зерном у землю, питалися, що то за чарівна сила землі, як вона вирощує високе колосисте збіжжя, та наливає зерно в колосі дрібною білою мукою, що дає хліб йому і татові і цілій родині й всім — усім. Молодий ум хотів збагнути таємну силу землі, молоде серце наповнялося пошаною і любов'ю до неї.

А, оце бачимо тебе, український селянине-господарю, що виріс уже й пізнав усі тайни й твердий закон праці. З ранку до ночі, весною, літом, осінню, у жарі сонця й у хмарний чи бурливий день, усе з нею, усе зі землею. Бачимо тебе, як бачив і змалював тебе великий син української землі Василь Стефаник: „... вона (земля) всю силу з тебе витортає, вичерпує долонями твою душу, ти припадаєш до неї, горбишся, вона з тебе сили висотує, а зате в тебе отари та стада та стоги. І вона за твою силу дає тобі повну хату дітей і внуків, що регочуться, як срібні дзвінки і червоніють як калина...”

Так, велика любов українського селянина до землі, бо він виріс із неї, а вона, як мати, вірна йому до смерти, а по його смерти вірна, його дітям і внукам. Коби тільки він сам не покинув, не зрадив її. Але він сам глибоким коренем життя вріс у свою землю і цінує її, як найдорожчий у світі скарб. А найбільше цінує наш селянин батьківську землю — вітцівщину, ту землю, що лишили йому його батьки. Він пам'ятає ще, як тяжко гарував на ній його тато й дід. Він знає, що в ту землю цілі покоління дідів і прадідів вложили ввесь труд свойого життя. Він це знає і тому вітцівської ниви він не віддасть за ніякі гроші, бо на ній він чує себе господарем, власником і паном.

Але, чи тільки селянин любить свою землю? Земля батьків має таку чарівну силу, що притягає до себе й запалює любов'ю серця всіх українців, де вони не жили б і чим не займалися б. Ось, поїдьте далеко до Бразилії, Канади або Аргентини, де живе багато наших переселенції та зайдіть до хати українського еміґранта-фармера. Свою убогу рідну землю він покинув ще кільканадцять років, бо вона не могла прокормити великої родини. А та чужа буйна земля дала йому великі достатки. Запитайте його, що найдорожче його серцю з того, що він тепер має, що найбільше втішає його очі? Чи простора хата, вигідна хатня обстанова, чи дорога святочна одежа? Отже ж ні, не тут його серце, не тут його скарб. Оце приходить він вечором до дому на спочинок, стає на вечірню молитву. З грудей знімає маленечке міщатко, з нього малий платок, а там у платочку... порох його рідної землі. Чужа земля дала йому багатство й вигоду життя, та нічого більше. Він не вріс коренем у нову землю, серце його далеко при родині, туга несе думку на рідну землю, бо там він полишив великий безцінний скарб. Той скарб — це праця, труд, піт і кров довгих поколінь, що — впали на рідну ниву й збагатили її.

Дві тисячі років ходили наші предки по цій землі, дерев'яним плугом-кривулею роздирали її груди, а ратищем обороняли від наїздника. Мозольним корчуванням видирали шматок за шматком землю від пралісу, дбайливою управою зробили її врожайною, вложили в неї труд молодих, зрілих і старечих літ. Виростали, виховались на тій землі нові покоління, яким, віддаючи рідну землю, передали й любов до неї. Вже в IX. століттї, в початках історії нашого народу, чужі письменники, що подорожували по нашій землі, ставлять її, що вона найкраще загосподарована з-поміж усіх слав'янських земель. Вже тоді українська земля дивувала всіх своєю красою та багатством хліба, бджільного меду й воску. Не даром і сьогодні називають українську землю „шпихлірем Европи”.

Та не тільки хліб родить наша земля. У її надрах криються різні багатства: вугілля, торф, залізо, нафта, різні солі й багато інших скарбів. Задля тих багатств на наші землі здавен-давна ішли навала за навалою, — дикі орди Сходу. Не одне горе перейшли сини української землі в ході віків, не одне лихо спадало на цю землю. З неї брали її дітей у турецький і татарський ясир, вивозили її синів у далеку холодну Сибір, польські магнати обертали народ у кріпаків, в ярмо колгоспів запрягли українських селян комуністи. Але як трудно вирвати дуба, що глибоким коренем вріс у землю, так ніяка сила немічна знищити народу.

Любов до рідної землі зродила в народі велику силу. Сини української землі розбивали азійські орди печенігів, половців і татар. Вони йшли в чужі землі, прибивати побідні щити на брамах могутнього Царгороду. Це оборонці української землі шоломом пили воду з Дону, залізом своїх грудей і волі замикали брами Дунаю, підпирали стіни Карпат. Від початків нашої історії по сьогодні десятки поколінь, сотні міліонів синів українського народу віддали своїй землі труд свойого життя і кров свойого серця. В цій землі кості наших князів, бояр, дружинників і хліборобів.

Так зрослося життя українського народу з рідною батьківською землею, як риба з водою, як птиця з повітрям, як орел з високими горами. На цій землі зріс український нарід, він виховався на ній, розвинув прикмети своєї душі. Тут творив він свою історію і будував культуру, тут хіснував багацтво землі і своїми вмілостями перетворював на нові вартості. Тут розвинулася наша мова, повстали чудові звичаї, тут зродилася чарівна, голосна по всьому світі, українська пісня. Тут зродилася сила народу. На цій землі з'єдналися наші колишні племена, а люд силою духа виріс у Нарід, свідомий свойого завдання.

Життя українського народу й нині і по віки буде зв'язане зі землею. На ній він мусить далі жити, працювати, розвиватися, рости й могутніти. А щоб український нарід розвивався й могутнів, мусять його сини любити рідну землю, мусять любити те, що в неї вложили, всі покоління народу: невтомну працю і завзяття. Всі ми обов'язані трудитися для нашої землі, щоб піднести її врожай й багатство, щоб добути для неї славу й пошану на світі. Але трудитися для рідної землі треба не лиш селянам. Усі українці можуть багато зробити для своєї землі, проте не вільно забувати її ні в селі, ні в місті.

Український нарід знає, що в землі його сила, що земля підстава його життя, останнє його заборело, що земля живий пам'ятник могутности батьків, але й невичерпне джерело життя і сили майбутніх поколінь. **З. Н.**

Про давні могили

(З оповідань старого діда)

По лівому боці Дніпра, на Катеринославщині, по цей бік річки Вовчі, навхрест розкинуте велике село Дмитрівка. Про історію цього гарного села я не буду оповідати, а тільки про могили, розкажу дещо того, що чув від свого діда. Дід мій був у бувальцях, багато дечого бачив. Бувало, як почне розказувати про степи та могили, про козаків та татар, та про всякі війни, то й не переслухаєш.

Я дуже цікавився могилами, що в нашому селі. Бувало, не раз прошу діда, щоб розказав про них дещо.

Ось дід і каже: Ще може мойого діда діди були козаками та понасипали ці могили для того, щоб боронитися від татар і турків. Тоді на цих могилах стояв постій козаків. Цей постій мав обов'язок стерегти, щоб татари ненадійно не напали, бо вони тоді часто набігали на наші села й забирали, що попало, навіт маленьких дівчат.

Тоді було так: Як тільки показувались татари то перший, хто їх побачив подавав людям знаки — днем палив смоляні бочки, нічию куль соломи і на довгому дрючку підіймав його вгору. Тоді жінки й діти, які жили по селах, утікали в ліси, а козаки гуртувались і бились з татарами.

— А чого ж наші могили звуться „веселі”.

— Ось чому — каже дід. — У тих могилах закопано багато музики, там є ліри, кобзи, труби ще й козак з конем. Кажуть, що колись прийде час, що той козак із могили виїде на коні і затрубить у трубу, тоді всі люди візьмуть у руки зброю, підуть боронити свій край і оборонять. Для козаків бій — це весілля.

— А ще кажу в нас могила Гончарева. Від чого вона так зветься?

— Та ось від чого; — каже дід. — Гончар був козачий отаман і він насипав її. Козаки, як підуть, бувало, на татар, як поб'ють їх, наберуть усякого добра, золота та срібла, то діляться звичайно цим добром і грішми. Про Гончара балакають, що він, як виходив на війну зі своїм військом, то недалеко тієї могили закопав гроші і закляв. „Хто, мовляв, ці гроші забере, той на ціле життя вовком побіжить”. Дехто каже, що там є такий льох, що там лежать гроші, і козак їх стереже та лічить. Кажуть, що ті гроші в кожний рік горять-очищуються під самий Великдень. Що горять, то я сам бачив, каже дід, як ще був малий. Повезли ми з батьком паску святити опівночі. Їдемо, їдемо, коли дивимось, наче свічка горить та тане і лискає. Батько каже: „А дивись сину, он гроші горять під могилою!” Батько встав із воза, застромив у землю патичок нахилив просто на вогонь, і каже „днем підемо подивимось” По святах пішли ми, знайшли те місце, де були закопані гроші і давай копати. Копали, копали та й кинули. Побоялися щоб через те не було нам чого недоброго...

Кажуть, що і в Лантуховій могилі, що ближче ріки теж були гроші та хтось викопав, бо була яма на могилі, і обручі від бочечок там знайшли. Тоді один чоловік з нашого села хто зна де й дівся. Пропав та й годі. Кажуть, що він викопав ті гроші, а що вони були закляті, то він вовком побіг...

Отак, бувало, розказує мій дід то про козаків і татар, то про козацькі могили, по цілих ночах розказує. Але так докладно, хто такі були ці козаки, цього він не казав, бо й сам уже докладно, мабуть, не знав.

Не все те може й правда, що дід розказував. У тому оповіданні мого діда певно й багато казок. Але хвалити Бога, що він хоч це розказав та в мені цікавість, любов і пошану до свойого минулого збудив.

Степан Хв…

Воскресення на могилах

У дні Христового Воскресення думка людська звертається більше чим колинебудь до відвічної загадки життя й смерти, звертається якось інакше ніж в інші — сірі й буденні дні: без страху, суму й пригноблення.

І святочна зустріч із нашими спочившими родичами, своякими й друзями, коли несемо їм на кладовище великодню писанку, не має характеру сумного, жалібного свята.

Справді ж бо, що саме викликає найбільший страх і сум на думку про смерть? Називаємо іноді смерть вічним спочинком, кажемо про померших, що вони навіки заснули. Хто ж боявся б нічного спочинку після праведного труду працьовитого дня? Знаємо, що вночі, підчас сну, не будемо бачити й чути, не будемо думати й відчувати, а проте це не лякає нікого.

Якщо не лякає нас нічний спочинок після повного турбот і зусиль дня, то чому ж мав би нас лякати заслужений вічний спочинок після трудящого життя? Ні, мабуть є щось інше, страшніше у примарі смерти...

Лякає нас може думка про те, що після смерти перестанемо існувати, що не залишиться із нас нічого або майже нічого. Що від тілесної нашої краси й сили, від усіх духових наших поривань залишиться тільки жменя земляного пороху, немов купки попелу на місці погорілої оселі, що ще недавно процвітала й кипіла життям.

Це одне. А друге це думка про неминучість смерти. Кожному іншому нещастю розум і воля людська можуть запобігти, тільки від смерти ще ніхто не втік.

А коли так, коли смерть це природний і неминучий кінець усього, то чому ж тоді слово „безсмертя" існує в усіх мовах, що ж тоді означає віра у воскресення, і чому співаємо, „смертю смерть здолав"? Чи не є це порожні слова, що не відповідають понурій дійсності?

Розглянемо перше, чи справді не залишається від нас після смерти нічого, крім тлінних порохів? Ось зібралася на цвинтарі сільська громада привітати словами „Христос Воскрес" своїх близьких, незабутніх. Пригадуємо собі постать якогось покійного господаря: ось його могила, а біля могили зібралися його діти й онуки. Кожний з них має щось з його зовнішности і його вдачі; коли дивимось на його нащадків, стає він перед нашими очима, як живий. І думка, що нічого від нього не залишилося, крім персті земної, показується раптом зовсім неправдивою.

А коли це був не тільки добрий батько родини, але й сумлінний працівник на ниві народній, пробудник і виховник свого села, то найкраща, найцінніша частина його єства живе в усій громаді. Раз-у-раз хтось пригадає його думки, і ми чуємо його слова; він і після смерти впливає на життя прикладом свого життя, неначе б був живий, неначе б люди його перед собою бачили.

А ось недавно святкували ми роковини смерти Тараса Шевченка. Вісімдесять два роки проминуло від того часу, як поховали його на Чернечій горі біля Канева, а з кожним роком усе живіше стає його постать перед очима всього народу. Вісімдесят два роки тому тільки сотні, найбільше тисячі людей бачили його обличчя, чули його голос. Тепер дивляться на Шевченка і слухають його слів міліони.

Всі ці приклади розхитують думку про всевладну силу смерти. А дивлячись як розгортатись починають бруньки на завмерлих галузях дерев, бачучи, як з під мертвої чорної землі пробивається з непереможною силою зелене й квітуче життя, бачимо в цьому образі символ Воскресення. Пригадуємо собі з історії, що цілі народи, в очах усього світу вже давно мертві, на збудування всього світу відроджувалися до нового буйного життя. Пригадуємо собі, що нераз світлі думки — ідеї великих людей, або й їхні вчинки, їхні геройчні подвиги та жертви, забуті й поховані під архівним пилом, ставали згодом могутньою живою силою й розрухували їхніх нащадків до могутнього чину. Починаємо розуміти, що смерть не всевладна, а супроти сили Духа може бути дуже слаба.

Співаємо на Великдень: „Смертю смерть здолав"... Виходить, що смерть може бути зброєю проти смерти, може бути початком нової сили життя.

Це є смерть тих людей, що знають для чого і защо вмирають, смерть мучеників і героїв. Перші християни гинули на аренах римських цирків, але їхня смерть ставала основою життєвої сили християнської церкви. Перші християни називали мучеників по-грецькому „мартіс", тобто свідок. Смерть мучеників була в очах тогочасних людей свідоцтвом, доказом правдивости християнської віри.

А чи не подібно було з нашою українською справою. Впродовж усього минулого століття не пролилася за українську справу кров. І правдиві засади української віри ніяк не могли здобути належної сили; тяжко було наймудрішими навіть словами й доказами, найжертвеннішою навіть працею збудити нарід з важкого, до смерти подібного сну. Світ мав підстави вважати український нарід за мертвий.

І щойно від часу світової війни герої-свідки правдивости української віри смертю своєю здолали примару смерти, що висіла над нашим народом. Смертю своєю вони посвідчали понад усякий сумнів, що українська справа дорожча за людське життя, тобто належить до наших найбільших і найсвятіших справ. Тому їхня смерть була запорукою пробудження України до нового життя, запорукою воскресення народу.

Але дуже помилилися б ми, коли б думали, що смерть героїв і мучеників могла б принести якусь користь народові сама по собі, без ніяких зусиль з боку тих, що залишилися для народу жити.

Коли повернемось пам'яттю до початків християнської віри, то побачимо, що кров мучеників тому тільки стала основою сили християнства, що перші християни були гідні своїх мучеників, уміли берегти й шанувати пам'ять про них, приймаючи цю пам'ять глибоко у свої серця.

Вони нетільки записували докладно життя й подвиги мучеників, але й мурували вівтарі на їхніх гробах. Збираючись на молитву при цих вівтарях, вони постійно мали перед очима спогади про твердість мучеників своєї віри.

Це показує нам, що й ми можемо боротись із смертю та ставати борцями до воскресення, коли робитимем зусилля, щоб зберегти від забуття й передати найдальшим нащадкам повну й живу пам'ять про них, що для нас, для всього свого народу жили і за нас, за ввесь свій нарід вмирали.

Так робили наші далекі предки, коли про своїх войовників, хоробрих оборонців Батьківщини, князів і дружинників — не тільки складали перекази, вписані згодом до літописів, але й сипали над ними високі могили-кургани.

Порубаний у бою козак, вмираючи просив: „насипати високу могилу, посадити червону калину". Коли Тарас Шевченко дивився на козацькі могили, то поховані в них козаки розповідали йому як і за що вони згинули.

Розповідають, що в ті часи, коли большевицька сарана сунула вперше з Півночі на українські землі, в деяких селах легко було знайти добровільців для боротьби з наїздниками, а в інших важко. Найлегше було в тих селах, де були козацькі могили. Там треба було тільки вказати на такі могили, і це мало більшу вагу ніж довгі й палкі патріотичні промови.

І вороги наші часто розуміли цю чудесну життєдатну силу могил героїв. Братську могилу крутянських героїв у Києві зрівняли большевики з землею. Страшним і небезпечним видавався їм цей невисокий земляний горбок.

За недавні часи густо засіялася Українська Земля могилами героїв і мучеників. Мусимо показати, чи гідні ми їхньої жертви, іншими словами — чи заслуговуємо на воскресення й світле майбутнє свого народу. Дбаючи про могили героїв, порядкуючи й прикрашаючи їх, передамо живу пам'ять про них майбутнім поколінням і допоможемо їм смертю здолати смерть.

-ий.

Блажен, хто і скоти милує

Усе живе — чує й терпить біль від побоїв, так само, як і людина.

Їхав у місті візник і віз тяжку кладь. Повен віз наклав дров, а конячина була стара, мало годована. Та ще й дорога йшла трохи вгору.

Вибивався кінь з останніх своїх сил, напружував усі свої жили, очі горіли йому стражданням, але везти вгору далі не міг, і — став.

Візник був напідпитку. Кричав він, лаяв коня несамовито, і бив його батогом на всі боки.

Знову кінь рвався всіма своїми силами, аж очі ставали йому криваві, але з місця ані руш...

Осатанів візник. Обернув батога і почав пужалком несамовито бити коня, по чому зря... А потім кинувся наперед і став гатити коневі по голові...

А люди обабіч стояли і дивились...

Аж раптом підскочив до воза прохожий робітник, вирвав батога в озвірілого візника й кілька разів ударив його. Підійшов до коня, лагідно поправив йому вуздечку й обороть, погладив рукою коневі обличчя, попросив кілька прохожих до воза, щоб підперли, привітливо вйокнув — і кінь повіз...

Бий коня овсом, а не батогом — сказав робітник, віддаючи батога візникові.

Але жорстоко-сердитий візник не заспокоївся й подав до суду робітника за побиття його. Та суддя справедливо розсудив справу: оправдав робітника, зробивши йому вказівку не битися, а візника оштрафував за знущання з скотини.

Усяка скотина, яка б вона не була, є створіння живе, й по свойому розумне, й відчуває побої так само, як і людина.

Хто не любить скотини, той і людини любити не буде.

Кінь — годувальник візника. А бити свого годувальника може хіба остаточно й безнадійно впала людина.

Блажен, хто й скоти милує.

(З притч Владики Іларіона, Архіепископа Холмського і Підляського).

Перед організацією УЦК великанські завдання. Поможемо їх виконати, коли точно вплачуватимемо національну вкладку.

СЕЛО ХИЖОВИЧІ В ПОКЛОНІ Т. ШЕВЧЕНКОВІ

Дня 21. березня 1943. р. УОТ в селі Хижовичах (Грубешівщина) влаштовало урочисту академію в честь Тараса Шевченка. Підчас панахиди уся молодь стояла на струнко і тримала світло. По закінченні панахиди усі діти, молодь і старше громадянство перейшли до шкільної залі, де розпочато академію. Академію розпочав вступним словом управитель місцевої школи п. Михайло Томчак. Щоб вшанувати спокій душі попросив всіх стати і заховати мовчанку через одну хвилину. Відтак хор відспівав Заповіт. Опісля о. диякон Антін Каньовський виголосив довший реферат про Шевченка. Дальшу програму виконала шкільна дітвора своїми деклямаціями, що їх приявні приймали оплесками. З черги хор відспівав „Думи мої" а після хору деклямувала старша молодь. Войчук Володимир — Гамалію, Войчук Віталій — Холодний Яр, Пилипчук Катя — Псальми і Романчук Геня — Хустину. На закінчення хор відспівав національний гимн і Не пора.

А. О.

Плащениця Ісуса Христа в Торіно

Усіх велетнів людського духа перевищив своєю наукою і найбільші людські посвяти жертвою Свого життя перевищив Ісус Христос. Ніхто перед Ним, ні після Нього, не з'єднав собі стільки приклонників, що Він, син правдивого Бога, Богочоловік. Нічого дивного тому, що всі визнавці науки Христа здавна хотіли мати Його образ, питалися, як виглядав направду Спаситель? Чи залишилися якісь рисунки обличчя Христа, або опис Його постаті ще з того часу, як Ісус жив на землі? Тут мимохіть пригадується хустина св. Вероніки з відбитим лицем Спасителя, але чи ця хустка справді існує, де вона є? І чи крім неї маємо ще якісь пам'ятки, зв'язані тісно з особою Христа?

На всі ті питання хочу дати в цій статті можливо повну відповідь. Про існування Ісуса Христа збереглися — крім найважнішого й найпевнішого джерела — 4-ох Євангелій і апостольських „послань", ще й інші писані згадки, прим. старо-римських історіків і письменників таких, як Тацит, Светоній і Пліній. Відтак різні европейські святині величаються пам'ятками страстей Христових, і так у церкві св. Петра в Римі є зложена хустина св. Вероніки, в базиліці Чесного Хреста рівно ж у Римі находиться частина тернового вінця, у Франції, в місті Аржантей — одяг Спасителя зі слідами кривавих ран, а врешті в Італії — в м. Торіно — плащениця Ісуса Христа. Тій дорогоцінній пам'ятці присвятім сьогодні, з нагоди великого празника Воскресення дещо уваги.

Плащениця з Торіно замітна тим, що на ній є відбита ціла постать Христа, зі всіми слідами страстей. Від 1898 р. заінтересувався нею науковий світ, її фотографовано й дуже точно проелджено.

Як міг відбитися образ Спасителя на тій плащениці? Щоби відповісти на це питання, мусимо пригадати собі спершу деякі подробиці з останніх хвилин життя Ісуса, які подають нам євангелисти. Після молитви на Оливній горі, жиди привели пійманого Христа до Каяфи. В часі переслухання, слуга Каяфи ударив сильно Спасителя в лице, відтак зачався суд Пилата. Пилат приказав спершу бичувати Ісуса, а коли жалюгідний вид скатованого Христа не зворушив товпи, Пилат видав присуд — кари смерти на хресті. Була це найжахливіша кара в історії тортур. Кілька ран на руках і ногах, які кат завдавав засудженому, не могли бути причиною смерти через уплив крови, такі рани не були великі, хоч дуже болючі. Крім цього громади мух, а то й птиць обсідали конаючого і знущалися над ним немилосердно, розп'яті на хресті вмирали іноді щойно після двох-трьох днів, мучені гарячкою і печуваною спрагою.

Вже після бичування Ісуса, Його тіло було посічене металевими нагаями, а голова вкрита терновим вінком, це все знесилило Христа й мусіло спричинити гарячку. З черги зачалася страстна дорога на Голготу. Ісусові казали нести через довший час дуже важкий хрест на раменах, що давив тіло немилосердно аж до крови. Врешті на [illegible] рі довершилася [illegible] Спасителя. Кати здерли з Нього одяг і прибили до хреста. Христос умирав серед неймовірних мук. Лікарі, досліджуючи плащеницю з Торіно, дійшли до висновку, що безпосередньою причиною смерти Ісуса був простець. Ціле тіло звисало без опертя, прибите трьома цвяхами, м'язи були натягнені, напружені, це викликало жахливі корчі рук і грудей. При недузі простця температура тіла може дійти навіть до 44°, хоч, як відомо, при інших недугах гарячка при 42° спричинює смерть. Терпіння Христа — хоч як страшні, скінчилися після приблизно 3-ох годин конання. Оба розбійники жили ще до заходу сонця, а що жидівський звичай наказував похоронити небіжчиків у п'ятницю

Лице Ісуса Христа з плащениці в Торіно. Дві поперечні риски — це складки полотна. Ясні плями на чолі — це сліди крови.

перед вечором, перед святом суботи, їх обох добили, розрубуючи їм ноги. Жидівський ритуал наказував також умити тіло покійника перед зложенням до гробу. На це не стало вже часу, тіло Спасителя зняли Його ученики з хреста, натерли олійками, насиченими альоесом і прикрили плащеницею. Плащениця це завбільшки 4 м. (її точна міра виносить 4,36 м. довжини й 1.10 м. ширини) льняне полотно, на яке поклали в одній половині Ісуса, а другою половиною прикрили Його горілиць через все тіло й так похоронили.

Тепер зачався цікавий хемічний процес. Висока температура тіла Христа, яка була б обнизилася при умиванні водою, та це не сталося — викликала подібну хемічну реакцію, як це діється на фотографічній плитці. Амоніакальна сіль, що находиться в поті, виділили частини альоесу й відбила таким чином усі зариси лиця й тіла на полотні. Ціла плащениця вкрилася двома відтисками постаті Христа з переду й від сторони плечей, зі слідами ран на голові, на руках і ногах. Образ Спасителя відзначається бронзовою краскою, себто зариси лиця, грудей, рук і ніг є темні, а ті місця плащениці, які не доторкали тіла Ісуса, лишилися ясні. В цей спосіб зарис цілої постаті Христа виглядає так, як світлина на фотографічній платитиці. Тому, щоби осягнути вірний, правдивий образ Спасителя, особливо лиця, треба було неначе „скопіювати" ці темні зариси, отже сфотографувати їх ще раз і щойно в тому виді бачимо, як виглядав направду Ісус Христос. Крім відбитої постаті Ісуса хемічним способом, виступають на плащениці зовсім виразно ще й сліди крови на чолі (з тернового вінка), на плечах (від бичування), на грудях (рана в околиці серця), руках і ногах. На підставі того образу можемо ствердити, що ріст Ісуса Христа виносив 1 м. 80 цм., ціле тіло було гармонійно розвинене, а черти лиця відповідають в основі прийнятому типові Спасителя в нашій іконописі. Дальше, руки були пробиті не в середині долоні, лише нижче, в згибенні суставів, бо кати хотіли протиділати можливости видертя руки з хреста й пробивали її в тому місці, де находиться два ряди дрібних кісток, отже таке видертя було в тому випадку неможливе. Обі ноги прибито одним цвяхом, при чому права нога виступала зпереду, вона була заложена на ліву. Ліва нога виглядає таким чином на плащениці немов дещо коротша.

Замітна річ, що в деяких околицях України пояснюють собі ще й сьогодні значіння трираменного хреста в цей спосіб, що криве, долішне рам'я має бути обов'язково з лівого боку коротше, піднесене до гори, бо Ісус мав мати ліву ногу коротшу. В дійсності трираменний хрест складається з двох хрестів, це символ страстей нашого Спасителя й св. апостола Андрея (його хрест був поперечний), все ж таки форма піднесеного лівого рамени до гори має тут своє окреме значіння.

Почитання св. плащениці перетривало до наших часів тільки у східній Церкві (греко-католицькій і православній), західна Церква не знає того культу. До цікавих винятків під тим оглядом належала краківська римо-кат. катедра на Вавелі, де ще до теперішньої війни виставляли все у страстну п'ятницю плащеницю біля Божого гробу [1]). Це почитання плащениці у східній Церкві в'яжеться тісно з її історією. Першу певну згадку про долю св. плащениці находимо під р. 438, саме тоді візантійська цісарева Евдокія подарувала своїй приятельці отсю дорогоцінну пам'ятку, яку вона зложила в Єрусалимі, в церкві Пречистої Діви. Довший час св. плащениця лежала там, відтак перенесено її до Царгороду й в обох тих столицях цілі ряди паломників молилися при ній. Якраз тому її почитання ще й сьогодні таке загальне в нас. В 1204 р. підчас IV. хрестоносної виправи зрабовано цісарську палату в Царгороді й плащениця опинилася аж у Франції. Дивна річ, — як довго ця плащениця була на Сході, — її почитано як найдорожчу пам'ятку, коли ж перевезено її на Захід, там відносилися до неї з куди меншою пошаною. Бувало й таке, що навіть рабовано її... Врешті в 1578 р. перенесено її до Торіно й від цеї пори вона остає тут постійно. Вкінці від останніх 40 літ, із розвитком фотографічного мистецтва прослідженo її докладно й ці наукові досліди виявили неодну загадку. Та найважніше — вони ні в чому не оспорювали описів евангелистів, а навпаки — лише узгіднили їх на основі студій над св. плащеницею.

Замітне, що неодин із дослідників плащениці ставився колись до релігійних справ неприхильно й щойно тепер, оглядаючи власними очима живу пам'ятку страстей Господніх — цілковито навернувся. Плащениця з Торіно, це неначе рани Христові для всіх невірних Томів, та щасливі ті, що ніколи не сумнівалися у правдах Христової науки, вірили й вірять беззастережно, глибоко.

[1]) На основі інформацій теперішнього греко-кат. пароха в Кракові, о. д-ра П. Хруща.

Дам'ян Горнякевич

СУСПІЛЬНА ОПІКА НАД БІДНИМ НАСЕЛЕННЯМ

У місяці березні помітно зросла постійна опіка над убогим українським населенням. У цьому місяці збільшилося число народніх кухонь із 802 на 873; число осіб, що користали з цього прохарчування, зросло з 60.857 на 69.004. При цьому слід узяти на увагу, що діяльність суспільної опіки в гірських околицях починається завжди щойно місяць пізніше.

Антін Лотоцький

Серце старого дзвона

Село П. невеличке, не має й дві сотні хат. Невеличке воно, але видно господарі в ньому статочні, господарять якслід, чистота й порядок усюди та лад у селі є. Церква невеличка, але мурована. Біля церкви здавна школа й читальня, теж муровані. Тільки дзвіниця дерев'яна, стара, старенька. Але сильна. Так і видно не одну й не дві сотні літ перестояла й ще перестоїть.

Дзвіниця стара, але дзвони на ній уже нові.

Старі дзвони, що певно теж мали стільки літ, що й дзвіниця, [illegible] в першу світову [illegible] їх московс[illegible] царські війська, як [illegible] під Лімановою тікали.

— Щоб австрійці не [illegible] їх на гармати — казали.

Менші дзвони зняли цілі, а великого дзвона не могли зняти, то розбили його.

Ой, плакали тоді люди за своїми дзвонами, заводили мов по небіжчиках, по рідних. А найбільший жаль було їм за великим дзвоном. Бо про того дзвона вдержався в селі переказ, хоч тільки переказ, але може й правда була. Старий дяк Йосип оповідав людям таке:

— То було давно, дуже давно. Тоді ще нападали татари й турки на наші землі. І раз сильний татарський відділ напав був на Київщину й бурив і палив села й міста, а людей одних забирав у ясир, а немічних убивав. Так спалили вони й село Охримівку й багато людей позарубували, а щебільше повели в ясир. Тільки кільканадцять [illegible] врятувалося. Вони враз [illegible] священиком скрилися були в склепі під церквою.

Коли, по відході бісурмен, вони вийшли відтіля, застали замість багатого й великого села самі попелища. І церква над ними згоріла, згоріла й дзвіниця.

Але тут сталося справжнє чудо: великий дзвін ані не стопився, ані, як падав не розбився. Упав ураз із бальками якось так щасливо, що вдержався цілий. Ті люди, що врятувалися, порішили враз зо старенький священиком, кинути ті згарища та переселитися кудись в безпечніше сторони, не наражені на такі часті напади татарви.

Священик сказав:

— Людоньки добрі, візьмемо з собою й нашого старого дзвона. Ви ж знаєте, що він чудом врятувався, він нам на новосіллі буде приносити щастя. Я вам кажу, що поки дзвін цей з нами, Божа ласка буде з нами.

І забрали люди на новосілля і старого дзвона. Довго, довго вони так їхали, все на південь

Адміністративні курси у Львові

23. березня закінчився у Львові п'ятий з черги адміністративний курс, улаштований Відділом Внутрішнього Управління Губернатора Галичини. Іспит склало 77 курсантів (на 82 зголошених), при чому більшість їх має повні кваліфікації на посадників, війтів і секретарів, хоч щодо віку переважає між ними молодший доріст помічних адміністративних працівників. Іспит вів у заступстві предсідника д-ра Баура д-р Троян при співпраці інсп. Бакая, д-ра Рибака і д-ра Рев'юка. Разом усі дотеперішні курси для вишколу адміністративних працівників у Львові разом з давнішими адміністративними курсами в Станиславові й Тернополі випустили 1.084 кандидати. Черговий адміністративний курс зачнеться 3 травня ц. р. і триватиме два місяці. Такі адміністративні курси для вишколу українських кандидатів до праці — передовсім у містах і волосних управах — відбуваються тільки у Львові. Вони, очевидно, призначені в першу чергу для Галичини, де у самоуправних установах уведено українську мову урядування. З тих курсів скористали вже і повинні й дальше користати теж і українські кандидати з люблинської області, де на Холмщині і Підляшші відчувається великий брак кваліфікованих працівників у волосних управах і інших установах публичного права. Тому Редакція „Холмської Землі" звертає увагу наших молодих холмщан і підляшшян, щоб скористали зі згаданого курсу у Львові, що розпочинається 3 травня ц. р. і негайно поробили відповідні заходи через свій УДК і їхні Делегатури в цілі прийняття їх на згаданий курс у Львові.

КРУЖКИ „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ"

Професійне товариство українських селян „Сільський Господар" враз зі своїми кружками в найдальших закутинах краю співпрацює з німецькою владою над успішним проведенням цьогорічної кампанії за врожай. Про силу цього товариства говорять найкраще числові дані. В Генеральній Губернії є 2.877 кружків „Сільського Господаря", з чого 2.529 у Галичині, 289 у Краківській та 59 у Люблинській областях.

ІЗ НАШИХ СІЛ І МІСТ

З ЖИТТЯ В СЕЛІ ШУМИНКА
(Підляшшя)

На північ від Володави лежить над Бугом невелике село Щуминка. Мешканці села, за виїмком кількох польських родин, самі українці. Про українську національну організацію за недавньої Польщі не могло бути й мови, навпаки, з польського боку роблено усі заходи, щоб село цілковито ополячити. Це однак не вдалося. Селяни мимо польського натиску держалися твердо при свому. З приходом німецької влади відносини покращали й село одержало спромогу національно відродитися й зорганізуватися. До села прийшла українська книжка і український часопис і вони причинилися чимало до українського національного освідомлення. Це освідомлення поширює тепер і скріпляє передовсім наш тижневик „Холмська Земля", що його радо усі читають. В селі істнує кооператива „Згода", що з малих початків помалу розвивається щораз більше. Селяни стараються по змозі добре господарити на своїй землі й надати культурний вигляд своїм садибам; майже коло кожної хати невеликий садок, а перед хатою квітник. Існує тут хліборобська школа, до якої молодь ходить раз на тиждень і здобуває собі фахову хліборобську освіту, щоб опісля зразково вести свої господарства як май бутні самостійні господарі. Дехто з місцевої молоді вчиться теж в українській торговельній школі у Володаві; колись вийдуть з них організатори нашого господарського і торговельного життя на рідному Підляшші.

Андрій Пляс

СВЯТО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
БІЛА на Підляшші

Дня 4. квітня 1943 р. спільними заходами української торговельної школи і УОТ в Білій Підляській відбулося свято Тараса Шевченка. Скромну, але гарно причепурену залю торговельної школи вщерть заповнили прибувші гості. Крім української публики прибули запрошені представники німецької влади і війська та відпоручники місцевого Білоруського Комітету. Мило було бачити між приявними групи бувших полонених українців з совітської армії. Не одному з них довелось перший раз в житті бути на українському національному святі, не засміченому чужою й ворожою нам пропагандою й почути слова нашого національного пророка такими, як він їх розумів, — що пливуть з чистої та рідної ідеї, з глибин народної душі. На вступі дир. торг. школи п. інж. Посипшин привітав німецьких і білоруських гостей та пояснив вагу й значіння Тараса Шевченка як українського національного поета й пророка. Безпосередньо по тім хор учениць торг. школи відспівав „Заповіт", що його приявні вислухали стоячи. Шкільний інспектор п. Яворський виголосив дуже гарно продуманий реферат, переплетений цитатами з поезій Шевченка, при чому підкреслив найважніші ідеї в його творчості. На дальшу програму склалися декламації, музичне тріо та хорові точки хорів: УОТ під орудою учителя п. Столиці і шкільного. При кінці виведено картину „За байраком байрак". Відспіванням українського національного гимну свято закінчено. Як звичайно так і цим разом найбільше труду в улаштуванні свята вложила учителька торг. школи п. Ірина Шумовська.

ДО ІСТОРІЇ МІСЦЕВОЇ ЦЕРКВИ
(ТУЧАПИ, повіт Грубешів).

Можна з певністю твердити, що православна церква в селі Тучапах істнувала вже в 16. столітті, до оголошення Берестейської унії (1596 р.). Доказом цього, хоч і побічним, може служити то, що в тучапській церкві зберігались дві православні рукописні богослужбові книги: Св. Напрестольна Євангелія та Апостол. Порівнюючи характер письма цих книг з іншими рукописними пам'ятками, можна сміло віднести написання їх до 15-го, або до перших років 16-го століття. В 1717. році церква в Тучапах була наділена землею і була побудована нова церква, замість старої. В 1817. році ця церква була напередодні руїни і побудована була нова. Сучасна церква побудована в 1877 році. Вона дерев'яна. В 1899. році при ній було 490 парафіян; братчиків було записано 43 особи; до школи ходило 30 дітей; парафіяльна бібліотека числила 81 книжку. Церква мала подостатком церковних річей. До 1815 року тучапська парафія була самостійною. З цього ж року вона вже числилась філіяльною, належною або до Грабівця, або до Войславич. Так було до 1875. року. Продовж 60-ти літ вона була під сильним впливом польсько-католицької акції Грабівця і Войславич (1815 до 1875 років). Цей стан фатально відбився на церковно- релігійному і національному характері тучапської парафії. За часів б. Польщі церква в Тучапах була перебудована й висвячена на римо-католицький костел. Цей костел, давнішу церкву, передала тепер німецька влада українцям православним в Тучапах. Кромі цього німецька влада звернула православним в грубешівському повіті давніші церкви, висвячені поляками на костели: в Мірчі, Білополі і Уханях.

та на південь. Аж приїхали в галицьку землю.

В'їхали в ліси.

— Ось тут добре нам було б поселитися, тут не найшли б нас ні турки, ні татари. Священик розвідав чиї це ліси й, пішов просити власника, щоб позволив заложити там слободу. Власник погодився, бо в нього тоді багато поля облогом стояло.

Так і повстало село між лісами. Люди взялися зараз до будови хати і церковці. Біля церкви збудували дзвіницю, що й досі стоїть і старого дзвона на ній завісили, а потім придбали менші дзвони.

І справді з тим дзвоном спливало на село благословенство Боже" — закінчив старий дяк своє оповідання.

Дяк оповідав, а люди зітхали. Жаль їм було за предківським дзвоном. І тривога огортала їх серця, що без старого дзвона не буде їм щастився, як досі.

Пройшли роки. По світовій війні, хоч купила громада нові дзвони, але великого, старого дзвона, що його москалі розбили, не було вже на дзвіниці. І сумно було людям, що нема старого дзвона, що з ним — як вірили вони — спливало благословенство на село.

Надійшов Великдень. Дзвонять дзвони але великого дзвона не чути. Біля дзвіниці стали нишпорити діти й один із них зачепив ногою за якесь залізо, що стирчало з землі. Хлопці взялися добувати це залізо. Добули й оглядають.

— Та ж це серце дзвона! — каже син паламаря.

І гуртом понесли це серце до паламаря.

А старий паламар каже:

— Так, так, це серце цього старого дзвона, що його москалі в велику війну розбили.

І поніс утішений паламар це серце до священика.

І священик зрадів. На другий день Великодня згадав панотець у проповіді про віднайдене серце старого дзвона.

Він говорив:

— Бачите, що Бог не випускає нас зо своєї опіки. Старого нашого дзвона нам ворог забрав, але з Божої волі лишилося в нас серце нашого дзвона. І те серце, що взивало наших дідів і батьків іти в церкву Божу слухати слова Божого й молитися, буде дальше взивати наших дітей і внуків. І воно говоритиме нам і дітям і внукам нашим: Жийте в згоді, жийте в братній любові, в єдності жийте, а будете сильні й щасливі будете!"

Люди слухали розумних слів свого пастиря й в очах у них блестіли сльози — сльози щастя, радости.

І вже на другий Великдень почули, як серце старинного дзвона било в новий дзвін і взивало їх, як колись дідів і прадідів у церкву.

ЗЕМЛЯКИ ПИШУТЬ...

Як прийде Великдень

Як Великдень прийде —
День радости й втіхи —
Наша думка лине
Ген під рідні стріхи.
Бо як серцю тужно,
Як сумно часами
То як пташка рветься
До батька, до мами.
Як же ж на Великдень
Тут нам не згадати,
Як ми вколо церкви
Несли Божу Матір.
До тої церковці
Думка наша лине —
Бо з всіх наймиліший
Шлях до Батьківщини.

Ольга Головин
(Кляйн Забін)

Будемо Христа благати

Як задзвонять на Великдень
Дзвони в Києві й у Львові —
До церков ітимуть люди
Поклонитися Христові.
Буде друга друг вітати
Щирим словом і привітом,
Бо Христос воскрес із гроба
І воскресне Правда в світі.
А ви рідні, тату й мамо,
Не тужіть за нами в свята.
Ми будемо тут так само
Господа-Христа благати,
Щоб він Вас усіх у хаті
И нашу працю у чужині
Поблагословив і щастя
Нашій рідній дав країні.

(Мокер к. Кеслін) **Г. Худин**

Із рідного села

Із рідного села,
Старенької дзвініці —
Понад ліси й поля,
І ріки, і границі —
Мов голос із небес
Закликав рідний дзвін:
„Ісус Христос воскрес!"
Зложім Йому поклін.
Співаймо і просім
Святу Пречисту Діву,
Щоб нас за рідний дім
Так серце не боліло.
Співаймо, друзі, всі,
Як там коло дзвініці —
Потім нам хоч у сні
Своє село присниться.

Маруся Новицька
(Віттембергія)

Щонеділі

Біда тому на чужині,
Хто письма не знає —
Ні листа сам не напише,
Ні не прочитає.
Рік минає, як живу я
В окрузі Букіршен —
Тепер мені уже краще,
Як було давніше.
Бо мені вже щонеділі
Газета приносить вісті
Про життя у рідним краю,
У селі, в повіті, в місті...
За це я вам шлю подяку
Любі Редактори,
І „Веселих Свят" бажаю —

Ілечко Григорій

Батько української повісти

Григорій Квітка-Основ'яненко

Інші часи, інше життя та й інше письменство було тоді, коли вперше виступив зі своїми творами Григорій Квітка-Основ'яненко, що його 100-річчя смерти обходимо цього року.

Важкою зморою нависло над Україною московське правління, для українських селян-кріпаків ще важчим було панування чужих, московських і польських дідичів. Від того не відбігало письменство, яке тоді переважно й знало лиш те, щоб у пишних одах (похвальних піснях) хвалити панів та князів та царів.

Українські передові поети старалися в тих часах знайти якусь дорогу, де б можна було вказати на правду. Іван Котляревський написав цілу довгу шутливу поему „Енеїду", де ніби жартома вказував, що пани зле поступають, коли мучать селян. Таких панів він помістив у своюйому пеклі. Петро Артемовський-Гулак мусів цю саму думку убрати в байку „Пан та собака", де представив пана, який знущався над собакою, який йому вірно служив. Не важко було догадатися, що така сама доля, як і оцього собаки Рябка, постигла: панських кріпаків. Багато часу минуло, заки могла на світ появитися „Ода" Констянтина Пузини, присвячена вже не панам, не князям, не царям, а простому українському селянинові, перша ода цього рода в світі.

ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА

Тож нічого дивного, що і Квітка зачав від шутливих оповідань, де вмістив не одне золоте зерно святої правди. В першому такому оповіданні п. н. „Салдатський портрет" переробив він староримську сміховинку на український лад так, як це зробив був Котляревський. У дальших опрацьовував українські народні сміховинки. І так в „Пархімовім снідании" змалював дурного чоловіка, що накупив на снідання хрону, в „Підбрехачі" старосту, що підбріхує не лише про прикмети, але й про хиби жениха і т. д. Вже з цих оповідань виявилося, що Квітка був добрим знавцем побуту й усної словесности українського селянства.

Та скоро пішов він далі.

В своїх зворушливих, т. зв. сентиментальних повістях, як „Маруся", „Щира любов", „Сердечна Оксана", „Добре роби добре й буде" і ін. він перший в Европі, бо багато вчасніше, як це зробив Ауербах у німецькому письменстві, а Жорж Занд у французькому, показав, що під сіряком, чи свитиною б'ється так само щире людське серце, як і під кожною іншою ношею, лише що воно може було, і звичайно таки є, більше людяне, більше отверте, більше спочутливе для людського горя.

Квітчина „Маруся" це повість про двоє молодят, Марусю і Василя, яким доля не судила побратися, лиш загнала одне передчасно до могили, а друге до монастиря. Ця повість до нині — дарма, що від її написання минуло вже більше як 110 літ, — належить до найкращих українських повістей. Написана вона так зворушливо, що просто не можна її читати, щоб не прослезитися. Стільки в ній правдивого, щирого чуття!

Та „Маруся" це не лише одна з найкращих українських повістей, яку наслідувало багато українських повістярів так, що недаром називають Квітку батьком української повісти. Мала вона і велике виховне значення. Ще заки не було Шевченкового „Кобзаря", а й потім, виховувалися на „Марусі" молоді покоління. А коли вороги закидали українській мові, що вона мужицька, що не підходить для того, щоб творити на цій мові літературу, все вказували на Квітчину „Марусю" як на правдивий доказ виробленности української мови до найбільш чутливих, найбільш тонких літературних творів.

В „Марусі" і в інших своїх творах виявився Квітка і великим майстром побутових описів. Нині нас може трохи і разять ці описи, але тоді були це перші спроби вірно представити життя українського селянства у всіх його виявах, і через те мали свою велику ціну, тим більше, що Квітчині описи дуже точні, вірні і правдиві.

Пробував Квітка свойого пера з великом успіхом і в історичній повісті — йому належить перша новітня українська історична повість „Конотопська відьма" — і в романтичній, цебто такій, де виступає щось незвичайне, надземне, як от духи („Мертвецький Великдень"), дав також прегарні зразки української драми („Щира любов" — перерібка на сцену повісти і ін.).

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ

Не менше зворушливе, як його повісті, було й життя Квітки.

Народився він 18. листопада 1778. р. під Харковом у маєтку батьків, Основі, (звідки й його прибране ім'я: Основ'яненко). Хоч уродився в великопанській родині, серцем належав до простих, щирих, чутливих людей. Змалку осліп на руках няньки, але коли його повезли на п'ятому році до чудотворної ікони Озерянського манастиря, прозрів. Через це чудесне оздоровлення був усе життя дуже побожний, кілька літ перебув у манастирі, а не висвятився лише тому, що родина бажала інакше. Його глибокий християнський світогляд відбився в усіх його творах і в цілому житті.

Зразу став писати російською мовою — про Україну, але скоро закинув те, писав потім лише українські твори.

Поклав великі заслуги для харківських шкіл і театру та й загалом працював на багатьох громадянських постах, як справжній український патріот.

Вже старшою людиною повінчався з учителькою харківського дівочого інституту Анною Вульф — проти волі рідні, що не хотіла дозволити на шлюб аристократа з простою вчителькою. Було це таке мирне і щасливо подружжя, яких мало.

Тепле, зворушливо - сердечне пожиття з дружиною дало йому оцю атмосферу так потрібну до написання його не менш зворушливо - сердечних творів, так як щира любов до українського народу дали їм оте правдиве тепло, а глибока християнська віра залишила в них свій незатертий слід у намаганнях наближитися до ідеалу добра.

В Квітці гармонійно об'єдналися хрустальний характер з глибокою вірою, громадянське почуття з любов'ю до українського народу, щире серце з запалом до доброї справи, а письменницький талант з працьовитістю. Це все творить основу, на якій зросли і його твори, і їх глибока ідейність, і їх справжня краса, а разом з тим і велика, непроминаюча слава письменника. **Є. Ю. Пеленський**

КРАШАНКИ

Як на стійці він стояв
Край села свойого...
Його матусю він згадав,
Щоб прийшла до нього.
Щоб у вузлину принесла,
„Свяченого" з дому...
Трохи з'їв би, трохи
Сотникові свому.
Цілий час думав про неї,
Був думкою в хаті...
Гук полошив нічну тишу,
І думки крилаті.

— — — — — — —

На стежині за городом,
Недалеко тина...
Нежива лежала мати,
... Йшла до свого сина.
Кров із серця та й спливала
На вузлик з яйцями...
Що від маминої крови
Стали крашанками...

Рожа Коритко

Г. КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО

На Великдень

(Уривок з повісти „Маруся")

Прийшов і піст, відговілись і слава Тобі Господи! Дождались Воскресення. Маруся у великодню суботу сама учинила паску, положила туди яєчок, імберю, бібків, шапрану, і спеклася паска і висока, і жовта, іще у печі зарумянилась. Полагодила усе що треба, а на самий Великдень уранці з батраками понесла до церкви на посвящення паску, баранця печеного, поросята, ковбасу, крашанок з десяток, сало і грудку соли, і розіславши на цвинтарі у ряду з другими хустку, розложила усе гарненько, як її мати навчила, бо Настя[1] після недуги не пішла з двора. Наум[2] же став у церкві Божій і молиться.

Коли Наум приходив до церкви молитись, то вже справді молився, а не ловив вітрів, не розглядав і сюди і туди, а стояв, як і треба, неначе перед самим Господом, Царем небесним, і тільки слухав, що читають і співають. А сьогодні, у такий великий празник, він ще більш молився, і на серці так йому було весело, як і усякому богобоязному, кого приведе Бог дождатись Великодня.

От, як він стоїть і молиться, служба Божая співається, вийшов насеред церкви читати Апостола... І хто ж? Василь!.., Наум дивиться, і сам собі не вірить, чи се він, чи не він? Розглядів хорошенько — аж зовсім він!... Та він же зовсім неписьменний! Як же він буде читати? Може навмання, без книжки; може вивердив на пам'ять? Побачим!

От Василь вже і „Павла чтеніе" сказав, та й почав... та що за голос важний! Чистий, голосний підбасок, та понятний!... От Наум і дума: „Бачив я сліпорожденого, що читав Псалтир, також без книжки; а Василь так у книжку дивиться... хіба чи не хваста? Може на пам'ять від дяка переняв, та буцім-то й письменний?... Так одже за титлу було зачепився, та й розібрав по трохи... от і дочитав без помилки; от і Алилую по закладжам пойшов... Ні! Якби не письменний, то не зумів би Апостола, та ще й на самий Великдень прочитати!"

Прислухається Наум, Василь співа. Як-же почав Херувимську, так таку, що й сам дяк не вмів у лад узяти, а Василь без зупинки так усі голоса і покрива, і переводи виводить, сам і кінча, сам вп'ять і почина. Тогда вже Наум зовсім положивсь, що Василь став письменним; та коли ж він справивсь і де пробував? Нехай, дума собі, опісля знатиму.

Як вийшов пан-отець зо-хрести паску свяченою почитовати і народ рушив з церкви, Наум зупинив Василя, та зараз і каже: „Христос воскрес!" От, похристосувавшись з ним, як довг велить, і каже йому Наум: Чи ще ти нас, Василю, не забув?

— Нехай мене Бог забуде, коли...

— Добре ж, добре, сину! Тепер не до того. Приходь до нас розговітись, а хоч і пообідаєш, коли не підеш додому.

— Ви мені і дім, ви і родителі...

— Добре ж, добре, Приходь же, не забудь; я ждатиму — Сказавши це, Наум поспішав додому і дорогою собі дума: „Не дуже ж я добре зробив, що не розпитавши Василя, що він і що з ним та й покликав його до себе. Може він вже об Марусі і не дума, а може вже і жонат, а я тільки потурбую Марусю і знова розважу її тоску. Та хоч би і не те, так може ще він не відкупився від некрутщини, так що тоді робити? Та вже ж, побачу. Дасть Бог розговітись, а там буду поправляти, що напсував з радощів, що побачив нежданно Василя, та ще й письменного! Відкілля йому Бог таку благодать послав? Правда, дитина розумна, йому б тільки дяком бути".

З такою думкою прийшов до дому і не каже жінці нічого, кого він бачив. Прийшла і Маруся і принесла усе свячене, і байдуже! Бо вона, як не стояла в церкві, а при пасках, то й не бачила Василя. Розставила усе на столі, як треба, і налагодила та й дивується з матір'ю, що батько не сіда розговлятись, а ходить собі по хаті, та дума. Аж оть двері — рип! і Василь у хату. Маруся так і не стямилась і крикнула не своїм голосом: „Ох, мій Василечку!" Та й ста-

---

[1]) Мати Марусі

[2]) Її батько

Огляд подій

(Докінч. з 4-ої стор.).

віча. Перший був командантом Д. О. К. у Люблині і командантом К. О. П-у на всю Польщу. Сморавінський добре відомий православним українцям не тільки на Холмщині і Підляшші, але також і на Волині а зокрема в Гриньках. Знову ж Богатиревіч займав високе становище в Перемишлі, де разом з ген. Вечоркевічем і кс.. майором Міодонським займався організацією „Шляхти Загродовей".

Згодом члени комісії переслухали свідків з-поміж місцевого населення. З їх зізнань виходить, що головними катами польських старшин були жиди, члени смоленського НКВД. — Лев Рибак, Хаїм Фінберг й Абрам Борисевіч. На місце большевицького злочину виїхала вже друга польська комісія, зложена з представників Польського Червоного Хреста, лікарів та духовенства. Німецький Червоний Хрест звернувся до головної управи Міжнародного Червоного Хреста в Женеві з домаганням вислати на місце різні під Смоленськом міжнародню комісію. Одночасно ген. Сікорський, що є головою польського еміграційного уряду в Лондоні, також робить заходи, щоб вислати під Смоленськ комісію Червоного Хреста. Большевики після 4-ох днів мовчанки, заявили, що „все це неправда". Очевидно їм дуже не на руку ця історія, бо вона всьому світові ще раз пригадує, що таке большевизм і чого від нього можна сподіватися!

Большевицький злочин в Болгарії

Большевицькі аґенти вбили в Софії відомого болгарського політика й члени болгарського парляменту Янева. Покійний був відомий зі свого рішуче протикомуністичного наставлення. Недавно ті самі аґенти вбили колишнього болгарського міністра війни ген. Лукова, а опісля поліційного урядовця, що вів боротьбу проти комуністів. Вся Болгарія добре знає, що таке комунізм, бо ще всі пам'ятають, як у 1925 р. большевики висадили в повітря катедральний собор у Софії підчас Богослуження. Сотні вбитих і ранених стали тоді жертвою червоних руїнників.

Пізнав большевицький обман

Один колишній французький комуніст, який із Франції добровільно виїхав на східній фронт з метою втекти до Совітського Союзу, переконався на місці про правду, зложив характеристичну заяву, що її оголосив тепер один з його друзів. Згаданий французький легіонер боровся потім з переконання проти большевиків і згинув вкінці геройською смертю. Його заяву помістив часопис „Матен".

Колишній комуніст каже там ось що: „впродовж 5-ти років боровся я у Франції за большевизм. Я зголосився до французького легіону добровольців, щоб при нагоді перебігти до большевиків. Я був переконаний, що знайду там найбільш щасливий нарід світу. Але ж яке розчарування, що заки ми дійшли до Смоленська. Я бачив міста і села, де панує нужда. Один з моїх друзів знав по-російськи. Населення потверджувало те, що ми бачили. Ми розуміли, що нас в негідний спосіб обдурено. Тоді я і мої друзі виповіли війну большевизмові, гнобителеві працюючих народів. Я присяг боротися в рядах французького легіону добровольців аж до кінця. Засліплені фальшивими обіцянками і брехливою пропагандою, ми йшли передтим шляхом зовсім суперечним нашим ідеалам".

Масова могила польських старшин біля Смоленська

Недалеко Смоленська, біля місцевості Катин, відкрито масові могили польських старшин, що їх повбивали большевики. Тамошні мешканці звернули увагу німецьких властей на сусідній смерековий лісок. Цю смеречину посадили вже самі большевики, щоб таким чином не стало ні сліду після їх масового злочину.

В приявності високих німецьких старшин, численних лікарів, представників закордонної преси в Берліні та чільних представників польського громадянства і преси відкрито численні ями. В кожній з них, довгій на 28 і широкій на 16 м., знаходилося по 9 до 12 верств пов'язаних здебільша трупів колишніх польських полонених старшин. На підставі численних зізнань місцевого населення стверджено, що весною 1940 р. привезено в яких 200 вагонах около 10 — 12.000 польських старшин з великого табору польських військових полонених у місцевості Козельськ. Тих старшин розстріляно і закопувано на полі, що було довкола огороджене і до якого був заборонений доступ цивільному населенню. Розклад, у якому знаходяться трупи повбиваних старшин, і вік смерекового лісу вказують також, що ця масова екзекуція, доконана над старшинами колишньої польської армії, що дісталися в большевицькі руки, відбулася три роки тому. Таким чином віднайдено тепер одно з найбільших цвинтарищ, що його створило совітське НКВД. На цьому цвинтарищі лежить 10—12.000 колишніх польських старшин. Майже в усіх знайдено їхні особисті документи, виказки, ордери, та всякі папери, що збереглися ще розмірно добре. Тому можна багато трупів утотожнити. Між іншим стверджено тотожність колишнього польського генерала Сморавінського, команданта ДОК з Люблина.

СТИПЕНДІЙНА ФУНДАЦІЯ ІМЕНІ Д-РА МИКОЛИ СТРУТИНСЬКОГО.

На руки Провідника УЦК вплинула наступна пропозиція одного українського громадянина, що не бажав собі, щоб подавати його прізвище до ширшого відома:

„Щоб належно вшанувати ідейну працю та геройську смерть сл. п. д-ра Миколи Струтинського, голови Українського Допомогового Комітету в Грубешові, що трагічно згинув від ворожих куль 19 березня 1943 р., пропоную створити при УЦК стипендійну фундацію Його Імени, призначену для пособлення виховання холмської молоді в українському дусі.

Хай це буде живий пам'ятник в честь незабутнього Покійника. На це складаю 500 зол. в надії, що найдеться багато жертводавців не тільки з посеред уродженців Холмської Землі, але й серед усіх інших українських громадян, а в першу чергу тих, що як збігці приютилися на Холмщині та своєю працею і переживаннями ще тісніше зв'язалися з цією мученицькою українською областю. Якщо цей проєкт найде Ваше одобрення, то прошу дозволити оголосити його на сторінках української преси".

Провідник радо одобрив цей гарний проєкт фундації в надії, що жертвенність нашого громадянства розбудує її до належних розмірів. Тому УЦК звертається з зазивом до українського громадянства складати свої жертви на цю ціль на адресу: Український Центральний Комітет, Львів, Паркова 10, із зазначенням: „Стипендійна фундація ім. д-ра Миколи Струтинського".

Права користати зі стипендії матиме молодь Холмщини й Підляшшя всіх родів шкіл, без різниці полу, походження та віроісповідання. Ближчі умовини одержання стипендії будуть своєчасно оголошені в окремому конкурсі.

Український Центральний Комітет.

Для магазинування продуктів

Передвоєнна торгівля споживчими товарами в Генеральній Губернії була наставлена виключно на швидкий збут. Сьогодні ці продукти треба необхідно магазинувати на запас. Тому німецька адміністрація дбає про магазинування таких споживчих товарів, що скоро псуються, і будує великі холодільні, де їх переховуватимуть. У Варшаві вже побудовали холодільню поверхнею в 5.400 метрів квадратових. У Львові приступили до будови холодільні тих самих розмірів.

ла як укопана. Стара Настя теж зрадовалася, неначе Бог зна чому, і кинулась до Василя і похристосувались. От Наум бачить, що Василь з Марусею стоять і тільки поглядають, він на неї, а вона на нього, неначе з роду вперше бачаться, от і каже їм:

— Чом же ви не христосуєтесь?

А Василь і кае:

— Не смію, пан-отче!

— Чом не сміти? — кае Наум. — Закон повеліва христосуватись зо всяким і хоч би з смертельним ворогом. Похристосуйтесь же по закону тричі, та нехай вас Бог боронить від усякої поганої думки! Тяжкий гріх у такому святому ділі думати лукаве!

От і похристосувались гарненько.

Маруся кинулась до нього з питаннями:

— Де це ти Василечку, був?

— Знай бо уремя, — перебив її Наум; — одно що небудь: або розговлятись, або говори ли. Бог дав празник і паску свячену; дякуючи Бога милосердного, треба розрішати без усяких хлопіт і з веселою душею, а говорити будемо опісля. Сідайте лишень. Господи благослови!

Стара Настя сіла за столом на лаві, а Маруся біля неї зкраю, щоб ближче поратись, Василь сів на ослоні, старий на покуті, а батраки вкінці стола. От перехрестившись Наум і прочитавши тричі: Христос воскрес з мертвих, — зараз відрізав паски свяченої і положив перед усяким по куску. Покоштувавши її бережно, щоб крихоть не розсипати під стіл, усяк перехристивсь і сказав:

— Спасибі Богу милосердному! Дай Боже і на той рік діждати!

Тут вже принялися за печене: Поїли баранця, поросятини, а кісточок під стіл не кидали, а клали на стіл, щоб опісля покидати у піч. Далі їли ковбасу, сала кусочками нарізали, і крашанок облупили і порізали на тарілочці. От сее скінчивши, Маруся усе прибрала, із стола тож бережно змела і усі крихти і кісточки, і лушпиння з яєць повкидала у піч, та тоді вже стала подавати страву.

Старий Наум випив чарку горівки перед обідом, а Василь не став, бо кае, ще не починав її пити. От і подали борщ, а далі, яловичину покришили на деревляній тарілочці, посолили, та й їли — вже, звісно що не попански, бо виделок не водиться — пальцями. Опісля подали юшку з хляками, печене було баранина, а там молошна каша, та й годі, більш нічого.

Маруся чи їла що, чи не їла, їй лучче усяких розговин — опріч празника святого — те, що Василь вернувся і жив і здоров. Захилившись за матір, щоб бать ко не бачив, як ясочка дивилася на свого Василечка, а сама будьто ложкою достає з миски, абиб то неначе і вона їсть. Куди їй вже їсти! У неї одно на думці, як і у Василя! Так той вже через силу їв, бо біля Наума сидів і не можно було йому злукавновати, щоб хорошенько подивитись на свою Марусю.

Пообідавши і подякувавш Богу і батькові з матірю, як поприбирала усе Маруся, от Наум і каже:

— А в нас новий дяк сьогодні Апостола читав.

Настя зараз і питаєся:

— А хто такий і відкіля?

— Ось він, пан Василь, — сказав Наум, та й всміхнувся.

— Хіба ж Василь письменний, щоб йому Апостола читати? — спитала Настя; а Маруся так ухо і насторожила, щоб чути усе, що будуть говорити.

— Був неписьменний, а тепер Бог йому розум послав, а як і що? я й сам не знаю. Розкажи мені, зділай милость, Василю, як це тобі світ відкрився? Се мені на вдивовижу, що й року нема, як ти пішов від нас, а навчився письма, і співати вмієш, як і сам дяк. Де ти побував?

От Василь і став розказувати, якто він у місті був, у купця працював, та й там і навчився письма.

— От як сів я, — каже Василь — як сів... І правду вам, дядюшка, скажу, що ніч і день вчивсь і Бог мені даровання послав; і те-таки правду сказать, що нашого братчика куди ні піткни, хоч у науку, хоч у яке ремество, то з нього путь буде, не пропащі за нього гроші. Отто я від Спасівки та до Різдва вивчивсь читати... А нині, — щоб ви увірили, що я не зледащів, от і став я на крилосі співати і апостола прочитав

Наша культурна праця

Як усіми ділянками українського життя, так теж культурною ділянкою кермує Український Центральний Комітет. Серед сучасного українського покоління, що виростало під безупинними ворожими займанщинами, трапляються люди, що не знають найелементарніших річей з історії свого народу, не вміють нічого розказати про свою прегарну, велику батьківщину. У деяких знова ті відомості ще дуже малі. І нема що дивуватись. Не знають нічого, або дуже мало ті, що не вміють читати, або ті, що ніколи не читали добрих, повчаючих книжок. Впрочім в кожнім краю найважнішу ролю ширення загальної рідної освіти сповняють народні школи. У нас недавня чужа школа, тому лише й служила, щоб асимілювати та винародовлювати. Щоб заповнити ці жахливі прогалини в нашому знанні, УЦК щоб дальше розгортати освідомну роботу в кожному містечку, селі та присілку позакладав українські Освітні Товариства (УОТ). Одначе їх завданням є не лише вести освітню, але теж, і то в першій мірі, виховну працю. Мають вони виплекати не голословних всезнайків, а справжніх корисних громадян. Члени УОТ-ів мусять теж бути піонірами в громадянській праці.

Праця Інституту Народньої Освіти.

Щоб роботу УОТ-ів поставити на доброму рівні, зорганізував УЦК Інститут Народьої Освіти. Його завданням є вишколювати способи освітньої праці (при помочі курсів, методичних листків, інструкцій, порадників, тощо). Він є теж тим інтендантом, що доставляє низовим клітинам духовий корм у формі друкованого слова (організація і доповнювання бібліотек, вишкіл бібліотекарів). Недостача книжок примусила вести освітню працю головно при помочі відчитів. Інститут Народньої Освіти опрацьовує поодинокі теми і на села висилає уже готові, биті на циклостилі реферати.

Своєю освітньою роботою обіймив УЦК усі верстви українського громадянства. З однаковою енергією взявся він за поборювання сільської неграмотности, за виховання та підтягнення на вищий щабель нашого середнього стану — ремісництва і купецтва та за громадянське виховання української інтелігенції і поширення і поглиблення знання серед неї.

Інститут Народньої Творчости.

Український нарід — це нарід мистців. Ми вже родимося з непереможним гоном до краси, до мистецтва. Наша пісня, наша музика, наше прегарне народнє мистецтво — це не пуста дитяча забавка, це не лише розривка — це наше життя. І як не можна відібрати людині хоча б і на короткий час повітря, що ним вона віддихає, так не можна теж українського народу хоча б лише на короткий час позбавити цих мистецьких цінностей. І нехай це не дивує світ, що в часі війни ми співаємо, граємо, влаштовуємо мистецькі вистави. Пісня і праця сплелися в нас разом. У нас ішли в бій і співаючи умирали...

УЦК, опікуючись мистецькою творчістю, головний натиск поклав на поширення мистецької культури серед найширших верств народу. І хоча Відділ Культурної Праці УЦК. опікується теж професійними мистцями: співаками, музиками, малярами тощо, то найбільше уваги присвячує він народному мистецтву та народній творчості. І саме цією творчістю опікується одна частина Відділу Культурної Праці — Інститут Народньої Творчости. Його завданням є поширити, піднести мистецьку культуру українського села та розбудувати скрізь і вести на правильні шляхи розвитку народну творчість. Метою його праці є масовість у всіх ділянках народного мистецтва. Тому й вище ставить він, кажімо, масовий спів від співочого попису замкненого в собі гурта співаків. Хай співає загал, хай загал піддається під ушляхотнюючий вплив мистецтва та хай, привикаючи повинуватись паличці диригента, — вчиться теж слухати свого національного проводу.

Етнографічний кабінет І. Н. Т. записує українські народні пісні, збирає вишивки, зразки народного мистецтва тощо. В цей спосіб не дає він пропасти цим народнім цінностям та влаштовуючи виставки, пропагує їх поширення.

Музичний кабінет ІНТ вишколює диригентів, дає їм потрібні вказівки, наладнує видавання нот і диригентських підручників, уладжує конкурси та музичні імпрези.

Театральний кабінет ІНТ вишколює режисерів (через курси, зразковий театр, драматичну студію), провадить майстерню сценічних декорацій і позичальню театральних костюмів. Він теж дбав про відповідну літературу для сільських драматичних гуртків. Театральний кабінет займається теж плеканням народного танку та живого слова. В тій цілі заложив він окремі зразкові танкові гуртки та гуртки при УОТ-ах. Їм доте́ж дбає про відповідну літеру і танкові схеми. Уладжує курси і танкові покази. Вишколює теж промовців і декляматорів та укладає деклияматорський репертуар на різні імпрези.

Кабінет образотворчого мистецтва опікується самодіяльниками і вишколює їх при помочі викладів та особистого листування, влаштовує вистави праць, вишколює мистців-декораторів, виготовляє зразки декорацій сцен і т. д.

Загалом УЦК опікується всіми царинами мистецтва і мистцями, гуртує їх у відповідних спілках праці та вишколює їх і не щадить їм своєї грошевої допомоги.

Як бачимо, УЦК вповні використовує всі можливості, що їх українське культурне життя має під сучасну пору. В організацію культурного життя вклав наш провід багато гроша і праці, та овочі цієї праці залежать від зрозуміння, співпраці та підтримки всього громадянства. Нехай же наші дотеперішні осяги, що їх ми бачимо в цій ділянці нашого життя, стануть нам товчком до ще завзятішої та ще пильнішої праці для добра українського народу та для його великого майбутнього!

М. К-ий.

Українське вселюдне шкільництво в Холмському повіті

В 1939. році не було в холмському повіті ані одної школи з українською мовою навчання, не було навіть одної школи в котрій українську мову викладано б як предмет. В чисто українських селах а є їх немалий відсоток, були тільки польські школи, з польськими учителями. Намагаючись надати Холмщині обличчя суто польської землі, нищили поляки все що українське. Доцінюючи вагу впливу школи в удержанні національної свідомости, постарались вони в першу чергу про те, щоб українців тут не було (нищення церков прийшло пізніше). В своїй пасивній боротьбі холмщанин терпів і чекав відповідного моменту. І коли врешті цей момент осінню 1939. року надійшов, найпершим відрухом села було оснування своїх українських шкіл. Де тільки був один свідомий селянин, орґанізував і провадив школу до тої пори аж знайшовся хтось кращий від нього. Українські школи повставали на руїнах польських. Учителі-поляки з українських сіл переважно завчасу самі добровільно зникали, а як котрий був таки впертий і не хотів опустити своєї „пляцуфки" то його випрошували. В селах з мішаним населенням позалишались поляки на своїх місцях і в них побіч польської є тепер українська школа. В українському комітеті в Холмі можна було в жовтні 1939. р. стрінути кожного дня по кілька делеґатів з сіл, щоб їм дати вчителя. Кандидатами на вчительські посади являлись утікачі інтеліґенти з Галичини і Волині. Переважно молодь, студенти, більше досвідчені суспільні працівники як вчителі. Якщо такий явився в Комітеті, то його сейчас забирала делеґація зі собою на село. Громада давала йому цілковите удержання. (щойно від першого січня 1940. року перейшли учителі на удержання держави).

Можна твердити, що школи на місцях повставали самочинно. При Комітеті в Холмі справи орґанізації шкільництва були в руках відпов ̣ ̣нього референта. Шкільна сітка обхопила зчасом цілий повіт і з початком 1940. року була майже в кожному селі, де було принайменше 40 дітей українська вселюдна школа. З днем 15 .квітня 1940. року заіменувала влада інспектором українських шкіл проф. Михайла Білика. Від цеї хвилини зачинає шкільництво прибирати більш організовану форму. Пан Білик в короткому часі вспів звізитувати більшість шкіл і в цей спосіб зібрати матеріяли, які послужили до дальших орґанізаційних праць. Дня 8. червня скликав він до Холма першу учительську конференцію, на якій обговорено всі актуальні проблеми. Між іншим подав до відома що німецька влада рішила перекинути кваліфікованих українських учителів-заточенців на Холмщину і в зв'язку з тим мала наступити частинна редукція некваліфікованих сил.

З початком 1940/41 шкільного року наступає нова фаза в організації шкільництва на Холмщині.

Рішенням німецьких властей відкрито в Холмі з днем 1. вересня 1940 року українську гімназію, а її першим директором заіменовано дотеперішнього інспектора п. Білика. В тому самому часі організується в Холмі рем.-технічна фахова школа і школа домашнього господарства, у Володаві повстає школа торговельна і домашнього господарства. (Про организацію і розвій тих шкіл може хто з компетентних схоче ближче написати). У вересні 1940. року зачали приїздити на Холмщину перші учителі, котрі цілими літами тужили за рідними сторонами і тільки про це й мріяли, щоб бодай кілька літ змогти попрацювати для свойого народу, зголосились на перший поклик УЦК до праці на Холмщині. Відірвані від свойого пня переважно самі Галичани, котрі знали тільки з вакаційних відвідин життя сучасного галицького села, стрінулись тут з іншою дійсністю, як собі її уявляли. Наступило у декого хвилинне розчарування, котре однак досить скоро проминуло. Були й такі виїмки, де учитель попрацювавши кілька місяців на Холмщині, складав прохання, щоб його назад завернути на старе місце в Польщу, бо він дійшов до переконання, що не надається на учителя в українській школі. (Промовчував бідняга правдиву причину, що залишив там дружину і дітей поляків). Частина молодих некваліфікованих учительських сил, переважно еміґрантів з 1939. року, з початком воєнних операцій на сході у червні і липні 1941. року покинула свої місця праці і вернулася в рідні сторони. Цей невідповідальний поступок, якби був прибрав ширші розміри, міг скінчитись для шкільництва на Холмщині катастрофою. На щастя більшість залишилась на місцях і працює до сьогодні.

Підчас ферій 1941. року зорґанізовано у Холмі курс для некваліфікованих учителів. Закінчило його около 80 учасників, котрі засилили число кваліфікованих сил.

В 1942. році перенесла німецька влада службово всіх учителів українців з західніх округ на Холмщину. Були на жаль і такі випадки, що матеріяльні справи (а може й інші) брали верх над національними і деякі воліли зрезиґнувати з учительства взагалі, як їхати на Холмщину. На щастя таких було не багато. За це рішення можна бути німецькій владі тільки вдячним. Завдяки цьому маємо сьогодні у Холмському повіті коло 85 відс. кваліфікованих учительських сил.

Праця і вислід праці учителя узалежнені від багатьох чинників, а додатних сьогодні дуже мало, бо майже їх нема. Звичайно воєнні обставини не впливають користно на розвій шкільництва, однак коли приглянемось ближче тому що зроблено і порівнаємо з тим що було (а не було нічого) то мусимо признати що зроблено дуже багато. Це, що зроблено то в першу чергу завдяки інтензивній праці учителів і природньому гонові до села освіти. Холмське село як впрочім кожне інше наше село доцінює вагу рідної культури і рідного слова, дорожить своєю школою.

Тут більше як де інде натискав ворог і тим самим є тут більше шкоди і більше праці. Взагалі сьогоднішні обставини на цьому терені діють на нашу некористь. Ворог не спить і свою руїницьку працю продовжує, а в останньому часі ще більше її посилює. Вона щоправда нам не грізна, бо має іншу форму і є явищем веєнним, переходовим. Проявляється вона в висиланні до українських учителів анонімів з погрозами, часами биттям вікон і т. п. Головна вимога до учителя на цьому терені, це пізнати і зрозуміти душу холмського селянина, пізнати його потреби і відповідно до того поступати. Щоб свою місію на Холмщині як слід виповнити, треба до того багато педагогічного хисту й досвіду. Праці дуже багато і не легка вона, але зате ефект тим більше цінний і самопочуття з доконаного діла може не одного з тих тихих працівників наповнити гордістю. Ясно що до такої праці, якої тут вимагається, не кожний здібний. Тому і не треба кидати громів на того, котрий по невдатніх спробах заломлюється. Живучи серед матеріяльних недостатків, коли дуже багато енергії треба витрачати в боротьбі за здобуття річей першої потреби, про заломання не тяжко. Учитель заломлюється передовсім морально і волів перенестись на інше місце.

Якщо ходить про галичан, а тільки вони як „чужі" на цьому терені, не маючи моральної піддержки від своїх місцевих, навпаки може часом і нагінку із сторони тих, які писали недавно відомий „меморандум" — волілють вернутися в свою Галичину. Вислід такий, що число шкіл маліє. Явище тим більш болюче, що нема ким їх заступити. Над цим треба б поважно застановитись. Відплив учителів з цього терену не є побажаний, навпаки, треба їх якнайбільше сюди стягати. Однак найкраща людина залишена в боротьбі сама собі або чесно згине або піддасться. Тому в першу чергу мусить бути із сторони громадянства дана учителеві передовсім моральна піддержка і матеріяльна підмога. Найпростіша і найлекша до переведення це зорганізована на місцях по селах забезпека матеріяльна, цебто харчами, учителя і його родини. Коли це буде зроблене, то село буде мати більше прав домагатись від учителя праці. Зрештою і він самий буде більше почуватись до обов'язку і буде більше мати часу і охоти до праці, бо праця це його життя.

Дуже характеристичний поглядовий образ сьогоднішнього стану дала б нам статистика. На жаль не можемо нею покористуватись. Загальний образ вселюдного шкільництва в холмському повіті такий, що нема ні одної волости в котрій не було б української школи. Всі школи по селах найнижчого ступня цебто одно і двоклясівки. З браку учительських сил нема змоги організувати більшеклясових а тимбільше тоді, коли є ще села з поважним числом дітей, які від двох літ ждуть на учителя.

Учительський персонал ділиться на дві категорії: кваліфікованих і некваліфікованих, цих останніх около 20 відс. По віроісповіданні більшість, бо понад три четвертих греко-католики галичани. З православних частина емігрантів з Волині і з Буковини. З місцевих холмщан більшість творять некваліфіковані і з старими російськими кваліфікаціями найнижчого ступня „із званієм учителя церковно-приходських шкіл". З решти кількох кваліфікованих бувших польських учителів, кількох, які здобули кваліфікацію по укінченні курсу в 1941 р. і молоді некваліфіковані з освітою нижче вимаганого мінімума. Конечність вимагала б пороблення через УЦК заходів перед владою на відкриття періодичних кілька місячних педагогічних курсів чи то в Холмі чи може при семінарії у Грубешові для кандидатів на учителів. На курси ці належало б в першу чергу опрямувати місцеву молодь, яка у наслідок редукції опустила гімназію. Думаю що треба б рівнож поробити заходи здобути дозвіл на відкриття ще одної учительської семінарії у Володаві де є незгірші мешканеві відносини.

Михайло Литвинець

ЩО КАЖЕ ПРАВО

Про оборот землею

Правний стан щодо оборотових чинностей землею — змінив нині основно своє обличчя. І то так у Галичині, як і тут, на захід від Сяну. В Галичині взагалі немає нині обороту землею; ніхто там не може ані продати, ані купити, заміняти чи дарувати ґрунту. Сталось це тому, що большевики, скасувавши приватну власність, знаціоналізували землею, себто передали її на власність держави, а тепер влада ще не перепревадила її реприватизації. Вправді наші рільники орють, сіють і збирають плоди із своїх ґрунтів, як давніше, одначе їх правне відношення до землі є нині цілком інше. Давніше, перед війною, були вони власниками своїх ґрунтів; могли отже робити з ними то, що їм подобалося: продавати, купувати, міняти, дарувати і т. д., і т. д. Нині натомість є вони лишень їх детенторами, себто тими, що мають землю у фактичному користуванні, але без права диспонован ня її власністю, отже без права продажі, заміни чи дарування.

Тимто говоритимемо про правні чинності землею, по цей бік Сяну, у старій Генеральній Губернії (в краківській і люблинській окрузі).

Щоб докладно зазнайомитися з цею справою, треба сягнути взад, до часів перед 1934. р. Тоді, хотячи продати, купити, заміняти чи дарувати кусник ґрунту, її власник ішов до нотаря, або адвоката й робив контракт. Коли цей спосіб, та форма, не була для нього догідна, тоді передавав він свою землю другому в цілком простий спосіб: при свідках, впроваджуючи набуваючого рівночасно у фізичне володіння землею. Як одна так і друга форма була добра; закон не впроваджував до тих чинностей жадного примусу і кожний вибирав собі такий спосіб, таку форму, яка йому найкраще відповідала.

В дні 1. січня 1934. р. ввійшов у життя т. зв. нотаріяльний закон, котрий відібрав адвокатам право списування контрактів, а з другої сторони впровадив примус нотаріяльного контракту для всіх оборотових чинностей землею. Від цього часу стали отже важними лише ті чинності, котрі сторони виготовили перед урядовим нотарем, а всякі інші не мають жадного правного значення. Коли отже родичі, віддаючи дочку заміж, чи женячи сина, віддали їм перед 1. січня 1934. р. на власність і в фізичне володіння кусок поля, то віддання це, хоча б жадного контракту не зроблено, є важне. То само, коли хтось у тому часі продав чи замінявся з другим землею, не виготовляючи формального контракту. Коли натомість ті чинності наступили по дні 1. січня 1934. р., тоді не мають вони жадної правної вартости; важними з цих чинностей є лише ті, котрі були зроблені в нотаря, або, як то кажеться, котрі мають форму нотаріяльного акту.

У зв'язку з тим зрозумілим є для кожного, що коли продавець, чи даруючий хотів би нині назад свій ґрунт відібрати, опираючись на тім, що „не було контракту", то це йому вдасться, коли продажа, чи даровина наступила позанотаріяльно по дні 1. січня 1934. р. Про це треба добре памятати, бо трапляються випадки, що наші селяни „роздумуються" і по якимсь часі, коли вже другу дочку треба видати заміж, чи оженити другого сина, відбирають то, що дали першій, чи першому.

Цей правний стан обов'язував до вибуху теперішньої війни і обов'язує в засаді до нині. Німецька влада обмежила одначе дальше можливість довільного роблення контрактів. Провідною думкою закону з 1940. р., що впровадив у життя ті дальші обмеження, було запобігти дальшому краянню вже й так дрібних сільських господарств, а з другої сторони конечність охорони перед спекулянтами, що дороблюючись на війні грошей, намагались би ульокувати їх в землі, як добрі, котрого, як то кажуть, ані вогонь, ані вода не забере. Закон цей каже що кожний контракт, зроблений у нотаря, котрого предметом є перенесення власности землі, її обтяження (наприклад, обтяження гіпотекою, себто якимсь довгом) або обмеження вимагають додаткової згоди старости, в окрузі котрого цей ґрунт лежить. Такого самого позволення старости потреба, коли хтось виставляє чужий ґрунт на ліцитацію (приміром, каса коли не може дочекатися звороту грошей, виставляє ґрунт довжника на ліцитацію), або коли хтось на ліцитації хоче ґрунт купити. В тім випадку треба властиво двох зізволень: вірителеві, коли вносить до коморника про продажу ґрунту довжника на ліцитації і набувцеві, коли ґрунт цей він хоче купити. Про зізволення це треба просити до двох тижнів по списанні контракту.

Брак позволення старости уневажнює цілий контракт, згл. еґзекуційні чинності, як також неважним є контракт, коли хтось просить позволення тоді, як проминє два тижні.

У зв'язку з цим німецьким законом треба пам'ятати про дві річи, а саме; коли з контракту видно, що поділено сільське господарство так, що з дотепершнього одного, — ще сяк-так самовистарчаючого й здорового, створено два — карловаті і малі, тоді контракт не буде затверджений і всякі вложені кошти пішли на марно; друге: затвердження вимагають лишень ті контракти, що їх сторони зробили вже за німецької влади. Контракти давніші, ще з часів польської влади, хочби з тої чи іншої причини не впроваджені до ґрунтових книг, до табулі, — цего зізволення не вимагають. Так само не треба цього зізволення, коли хтось перед 1934. р. купив, чи дістав в даровині кусень ґрунту без контракту, а нині, в дорозі судового позву, хоче свій ґрунт гіпотечно упорядкувати. Принайменше таке є становище Апеляційного Суду в Кракові, котрому підлягають усі наші землі краковської округи, отже Лемківщина й Посяння.

М-р Борис Смолянецький

Христос Воскрес!

З радісним празником Христового Воскресення щиро вітаю Керманичів і Співробітників Українського Центрального Комітету та Окружних Комітетів і Делеґатур, Управу та Співробітників Українського Видавництва та всіх Українських Організацій і Установ у краю і за кордоном, як теж усіх моїх Рідних і Знайомих та всім бажаю щасливих свят і скорого сповнення наших мрій про всенаціональне Воскресення.

Христос Воскрес!

ВОЛОДИМИР КУБІЙОВИЧ

Повним надії привітом „Христос Воскрес" вітаю всіх моїх Рідних і Знайомих та бажаю веселих свят і щасливо діждатись нашого всенародного Воскресення.

Замість окремих побажань складаю 500 зл. на стипендійну фундацію ім. д-ра М. Струтинського та 500 зл. на фонд розбудови Музею Визвольної Боротьби України.

ВАСИЛЬ ГЛІБОВИЦЬКИЙ

МИСТЕЦЬ ЖИВОГО СЛОВА ПРОФ. БЕНДЕРСЬКИЙ У ХОЛМІ

Дня 25. березня ц. р. відвідали Холм представники Інституту Народної Творчости при Рефераті Культурної Праці УЦК у Львові проф. Бендерський та пані Приступа. Ціль приїзду, обзнайомлення з театральною ділянкою на Холмщині, а зокрема з працею постійного театру, обговорюючи справи театру та всі можливости його розвою, а вечером був присутній на театральній пробі, „Назара Стодолі". Дня 27. березня проф. Бендерський відбув конференцію з директором театру, обзнайомився з системою керивництва в театрі та діловодством, даючи деякі поради і вказівки для майбутньої праці театру. Того ж дня відбулася зустріч проф. Бендерського зі всіма акторами театру, де на спільних сходинах обговорено всі театральні болячки. Вечером проф. Бендерський і п. Приступа були присутні на виставі театру „Назар Стодоля", присвяченій Шевченківським роковинам. Підчас свого побуту проф. Бендерський як мистець живого слова, улаштував два рецитарські вечорі для шкільної молоді і членів УОТ. Оба виступи мали великий успіх і зостануться на довго милим спогадом для присутніх.

Великдень на Підляшші

Як вже в середопосну середу діти і молодь „переб'ють" піст, тоді підляськими селами, стежкою попід ліс іде... Весна.

Весна красна попід лісом ішла,
Хвартушком трясла,
Малим діткам тепло несла,
Старим бабам посиділечко.
Малим діткам качочки бити,
Старим бабам поседіти.
Старим бабам поседіти,
Малим діткам побігати.
(Київець).

З того часу маленькі діти щодня бігають над річку, в ліс, подивитися, чи вже розцвіло латаття. О, це їх журба, щоб скоро розцвілось, бо ж треба крашанки ним красити, а тільки від латаття вони золоті, як сонце. А нема латаття, так материнок треба оглянути, свіжий мох і чого то ще... І дитячі голівки схиляються над цими дивами, що їх весна з хвартушка трясе. І так цілісенькє пополудне аж до вечора. А тоді біжать туди, де дівчата збираються веснянок співати. З сумерком линуть над полями „висньовні" пісні про те, як церковку будують:

Через наше сило визьоно диревце,
Гей же з нами визьоно деревце,
А з того деревця церковку будують
Гей же з нами, церковку будують.
Церковку будують, навкола малюють,
Гей же з нами, навкола малюють.
Вималювали три місяці ясних,
Гей же з нами, три місяці ясних.
Три місяці ясних, три молодці красних,
Гей же з нами, три молодці красних.
А перший молодець молодий Хведюрко,
Гей же з нами, молодий Хведюрко.
А другий молодець молодий Петрусьо,
Гей же з нами, молодий Петрусьо.
А тротій молодець молодий Янульо,
Гей же з нами, молодий Янульо.

А дальше в цей сам спосіб розказує пісня, що „вимальовали три зороньки ясні — три дивоньки красні" — Марисю, Гандзюлю й Олеську. Хведюрко Марисю візьме, на житечко піде, житечко вижне, в снопочки зв'яже, в копочки зложить... А Петрусьо Ганьдзюлю возьме, до коршмоньки піде, всьо пивечко вип'є, шкляночки поб'є, до домоньку піде...

А Янульо каже я й Олеську возьму
Гей же з нами я й Олеську возьму,
Я й Олеську возьму до церковки пуйду
Гей же з нами до церковки пуйду,
До церковки пуйду і з єю шлюб возьму
Гей же з нами і з єю шлюб возьму.
(Київець)

Дуже гарна і улюблена пісня про „шалвійоньку", в якій по кожнім рядку повторяється: „По холодній воді, по студьоній росі".

Ой і з(г)ору долиноньку
І посію шалвійоньку,
Як посію заволочу,
Заволочу нехай зийде,
Як і зийде, нехай росте,
Як уросте, то я зожну,
То я зожну, винок ув'ю,
Винок ув'ю, в танок пуйду,
В танок пуйду, дивку люблю,
Дивку люблю ожинюся.
(Київець).

Трапляються і докучливі пісні-веснянки. Як село велике, то звичайно ділиться на дві частини, що між собою ворогують. Так воно є в Київці, що ділиться на „Новинку" і „Старинку". Це і в піснях відбилося.

Часами буває так, що одно село висміває друге, сусіднє, от як наприклад у цій веснянці:

Ой пуйду я на Михалкі
Позичати міха, позичати міха.
Там дивоньнкі як совоньнкі
Як чорная стріха (2).
Ой пуйду я до Кійовця
Позичати ножа (2).
Там дівонькі як зороньнкі
Як червона рожа (2).
Ой пуйду я до Горбова
Позичати сала (2)
Там дивонькі як совонькі
Як чорная хмара (2).
(Київець).

Цікаві також пісні, в яких дівчата висміюють хлопців:

Чого ж наші хлопці білі
Їли кашу невкіпілую (2)
ще й до того пригорілую,
ще живицею присипаючи,
ще й смолою поливаючи.
А чого наші дивонькі красні,
Їли кашу на самому маслі,
цукром медом посипаючи,
ще й молоком поливаючи.
(Київець).

Положу я кладку вербову, вербову,
Ідіте хлопці до дому, до дому,
А ми будим козу доїти, доїти,
Хлопців молоком поїти, поїти,
Дивчата ноги помили, помили,
А хлопці юшку випили, випили.

Багато й інших пісень знають, часами вони й нецензурні.

З весною скоренько час минає. Злетить так і великий тиждень і вже субота. Багато тоді праці. Треба і „палюх" чи пиріг гарко спекти і все на Велике Свято підготовити.

Кожна господиня пам'ятає воду з обмитого корита, в якому „палюх" місила, виляти під яблінку і грушку, щоб гарно родили. За роботою і гозіти легко. А прийде вечір, то господині не йдуть спати. І голови до подушки ніхто не приложить, бо тільки тоді коноплі не будуть заростати.

В 12-ій год. всі йдуть до церкви. Набожно, скупчено ждуть, щоб панотець відчинив хрестом церковні двері. Оповідають собі люди, що в тій хвилі камінь росте... Христос Воскрес! Тремтить радісно довкола і всі співать домів. Великдень — це велике свято. Не дармо наші предки назвали цей день великим днем, бо в той час Дажбог, улюблений бог прадідів вертався до них. А ми в той день переживаємо моральне обновлення і чистою душею хочуть бачити всі тільки Добро і Красу. Тому то з давен-давна в'яжеться з тим святом багато гарних звичаїв. Того дня не можна нікого бити ні сварити. А кого в той день посварять, то цілий рік сваритимуть. Треба бути до всіх приязним і веселим.

Святочний настрій приязно виглядає вікнами маленьких хаток, проходжується чистою вулицею, легким дотиком вигладжує поморщені журбою лиця. Душу полонить, переносить в інші світи. Всі це відчувають, але діти найбільше. Святочно вдягнені заводять свої великодні забави коло церкви, або на більшій площі серед села. Стають гусаком, а найвища на переді. Перед нею „відьма зла" копає ямку. Та „матка" не каже „відьмо", але „бабулю".

Бабулю, бабулю, що віте робити?
Ямочку копаю.
А на що та ямка?
На огнець.
А на що той огнець?
Діткам кашку варити.
А де ті дітки?
У Бєга за дверима, у теби за плечима.

Давай мені одне.
От не дам!
Вхоплю.
От не вхопиш!
Кулько хочиш?
Двісті злотих!
За дорого, я і так ухоплю.
Тоді „відьма злая" хапає і одводить дітей до себе.

То знов діточки почепляються, як перше, ходять кругом, приговорюючи: крум, крум, крум... кум кума дитинка вмерла... нема полотна. І знов так кругом: „крум, крум... аж пукуль ноги ни заболять".

Сонце ніжно цілує діток і аж сумерк жене їх спочити. А завтра „волочебник". Того дня люди рано встають. Сусіди йдуть до сусідів, щоб їх ще в ліжку захопити та водою облити. При тому хлопці дістають „волочебне", пару крашанок, а то й звичайних яєць. Ті, що тримаються традиції, красять яйця рано „волочебника". Ще теплі писанки, як діти спішать з ними до вчительки, тіток і так дальше. Згодом збирають свій гурток і давай бавитися в „чучуби", чи „катка". В першій грі б'ють яйце об яйце верхами, і чиє сильніше, той виграє. До „катка" вишукують горбочок і скочують свої крашанки в долину. Хто зіб'є чужу крашанку своєю, то вже вона стає його власністю. Того дня ті самі забави, а на провідну неділю красять нові крашанки і дальше бавляться.

М-р ОЛ ЯВОРСЬКА.

Український Народній Театр у Холмі

Український Народній Театр у Холмі вшанував 129 річницю народин Тараса Шевченка виставами штуки „Назар Стодоля" з вечорницями Ніщинського, які відбулися дня 27. і 28. березня ц. р. Крім цього дня 28. березня пополудні відбулася вистава штуки „Невольник" для околичного селянства та шкільної молоді. Всі вистави тішились великим успіхом.

Дня 2. і 11. квітня театр улаштував виставу для б. полонених, що перебувають у німецькому війську, на яких було присутніх до 500 осіб військовиків.

Дня 26. і 27. квітня ц. р. (на Великодні свята) буде виставлена історична драма на 5 дій Бориса Грінченка „Степовий Гість" (За батька). Дня 26. квітня о год. 2 по полудні ця ж сама штука буде виставлена для околичного селянства і шкільної молоді поблизьких народніх шкіл.

„Писанка 1943" призначена Українській Дітворі

Всі УОК, Делегатури, Українські Освітні Товариства, Жіночі секції, Групи Молоді, Об'єднання Праці й т. п. переведуть згідно з дорученнями УЦК у своїх місцевостях збірку „Писанка 1943".

Кожний українець(-ка) зложить щедрий даток на „Писанку 1943".

Потреби Української Дітвори великі — тому вислід „Писанки 1943" мусить бути великий. Він свідчитиме про народню жертвенність, національну солідарність і нашу організаційну справність!

Листи, вірші, побажання...

Щоднини приносить нам пошта листи від наших Читачів. По письмі пізнати зразу, що здебільша до редакції Тижневика пишуть спрацьовані руки селян і робітників. Пише молодь і старші, хлопці і дівчата. Уважно прочитую ці щирі слова від Земляків. Одні листи із наших сіл, інші з різних сторін Німеччини. Про своє життя, про свою працю пишуть наші Читачі, про свої радощі й турботи. Листи з різних сторін говорять про те, що їх автори розуміють потребі й значіння теперішнього часу. Листи говорять і про велику національну свідомість.

ВІРШІ, ВІРШІ, ВІРШІ...

Дуже часто з листами приходять — вірші. Часто багато в них щирого чуття і різних гарних думок. У деяких віршах і форма не найгірша. Але є і такі вірші, що їх і читати не варто. Не варто було їх і писати. Треба одверто сказати: на таку роботу шкода часу й паперу. Не всякому дав Бог талант до цього, а без нього — годі!

У деяких листах автор бодай щиро пише: „Як недобрий мій вірш — прошу кинути до коша". Інші просять „конче помістити" — дарма, що їх віршик до друку ніяк не годиться. Недавно один „відважний", посилаючи вірша, дописав ось що: „не підписуюся правдиво і не подаю адреси, щоб люди не сміялися з мене..."

Тут пригадую, що вірші містимо тільки виїмково, як от, напр., декілька в святочному числі. Всі, що „довго працюють над віршом", а він все-одно виходить зовсім поганий, і ті, що „скоро пишуть" погані вірші — взагалі ніколи не повинні до цего братися. Краще, багато краще за той час прочитати книжку чи газету.

СВЯТОЧНІ ПОБАЖАННЯ

Перед Великоднем наші читачі з Німеччини надіслали до Редакції багато святочних побажань, віршованих і звичайних. В цих побажаннях пробивається і туга за родинними сторонами, і щира любов до своїх батьків, до рідної церковці, до свого села, любов до рідної Землі і цілого українського народу. Щиро вітають наші Читачі з Німеччини свою рідню, своїх знайомих зо святами. Ми не маємо змоги помістити тут усі ці побажання, бо це зайняло б нам цілу газету. Та всім, що прислали побажання, відповідаю тут: Ваші побажання я зложив окремо і заховаю їх на пам'ятку, що Ви всі на Великдень 1943 року писали й чого бажали своїй рідні, знайомим, своїй Батьківщині.

Наприкінці ще кілька слів до всіх, що надіслали святочні побажання для Редакції. Дорогі Земляки! Ваші слова для нас зокрема дорогі. Ми їх приймаємо так щиро, як щиро Ви їх писали спрацьованими руками. Ми розуміємо Вас, Вашу тугу, Ваші бажання, Ваші думки зв'язані зо Світлим Празником Воскресення Христового. Прийміть від нас це святочне число нашої газети як великодню писанку. Не забувайте про нас і далі, ми про Вас теж не забудемо.

Вітаю Вас зо святами і шлю щирий привіт: Христос Воскрес!

ЯРОСЛАВ ЗАРЕМБА

Статті, дописи й завваги до „Холмської Землі", які торкаються Холмщини й Підляшшя, просимо слати на адресу: Д-р Степан Баран, Холм, вул. Коперника 17, тел. 79.

НОВИНКИ

ЗАМОВЛЯЙТЕ і купуйте всі наші видання тільки в своїх найближчих книгарнях. Дрібних замовлень не приймаємо. Українське Видавництво Краків—Львів.

ЧЕРГОВЕ ЧИСЛО нашого Тижневика появиться зараз після Великодня, з датою 2. травня 1943.

Замість вінка на могилу Голови УДК в Грубешеві д-ра М. Струтинського зложила через Адміністрацію „Крак Вістей" родина Малиняків 500 зол. на полонених українців зі совітської армії.

Краєвий конкурс солістів. 16. травня ц. р. з'їдуться до Львова з усіх закутин краю самодіяльні солісти, щоб попisатися своїм співом чи грою на музичних інструментах, як цимбалах, флоярах, клярнетах, трембітах і т. п., а також і троїсті музики. Буде це цікавий показ народньої культури на музичному полі. Солісти приїдуть до Львова в національних строях, типічних для своєї околиці.

На „писанку" для полонених. Яблонівський мішаний хор під управою П. Чукура зложив у касі Делеґатури в Яблонові на „писанку" для полонених українців суму 1000 зол.

УЦК буде опікуватись робітниками підчас транспорту до Німеччини. У висліді конференції між Головним Відділом Праці у Правлінні Генеральної Губернії і УЦК, цей останній опікуватиметься українськими робітниками в часі їхньої довгої подорожі, зокрема у збірних таборах. Представники УЦК могтимуть супроводжати транспорти до Німеччини. В таборах улаштовуватимуть концерти та інші імпрези розривкового характеру.

Шкільні ферії. Щодо цьогорічних ферій видав Головний Відділ Науки й навчання ось яке зарядження: 1) Великодні ферії тривають 10 днів. Вони починаються 18. квітня і тривають до 27. квітня 1943 р. включно. 2) Окремі ферії з приводу Зелених свят відпадають. 3) Великі ферії починаються 4. липня 1943 р. (останній день шк. науки 3 липня 1943 р.) і тривають до 31. серпня 1943 р. включно. Щодо літніх ферій у сільсько-госп. школах важні дотеперішні постанови. В особливих випадках керманичі Відділів уповноважені видавати окремі урегулювання.

Українські концертні імпрези в Генеральній Губернії. Українське концертне бюро влаштувало в місяці березні 34 концерти, з цього аж 29 концертів відбулося поза Львовом. Їм прислухувались широкі маси українського селянства. Найбільшою популярністю втішалися концерти національного хору та концерти солістки Христини Колесси.

Розбудова сирітського захисту. Український сирітський захист у Перемишлі вже не відповідає вимогам, бо число сиріт, якими треба заопікуватися, постійно зростає. Тому його перебудовують, щоб придбати нові приміщення і при цій нагоді відновлять внутрішнє устаткування. Влада призначила на цю ціль 31.000 зол.

Учні української народньої школи в Княгиничах зібрану коляду в кволі зол. 58. — призначили на тижневик „Холмська Земля" для: УДК Парчів зол. 14, для УДК Межиріччя 14, для УДК Янів Підл. 14, для УДК Тереспіль 10 зол.

Спомини Михайла Панаса

В ДЕСЯТУ РІЧНИЦЮ [1]

29-ого жовтня цього року [1917.] минає 10 літ від того часу, як я, скінчивши Холмську Учительську Семінарію 19-літнім хлопцем, був назначений Начальником Учебної Дирекції на посаду учителя в першу клясу Кремівської 2-клясової школи в Білгор[айському] повіті.

Вступив я на посаду як свідомий українець, бачивши вже власними очима такі українські періодичні видання: „Літературно-Науковий Вістник", „Раду", буковинський „Промінь", напів український ярижну газету „Братская Бесѣда", орган „Народно-просвѣтительного Общества Холмской Руси", редагований головою згаданого „Общества" Михайлом Петровичем Кобрином, учителем Холмської духовної Семінарії, що походив з Холмщини. З красної літератури прочитав я в Семінарії „Енеїду" Котляревського і „Кобзар" Шевченка.

[1] Див. „Х. З." ч. 16.

Семінарію скінчило нас 36 чоловіка, в більшості українці з Холмщини, а саме:

Адамчук Лука (з села Жданного, Красноставського повіту на Холмщині).

Бажак Роман (з села Свірщова, Холмського повіту).

Внук Пилип (з села Жмудь, Холмського повіту).

Вип'яг Йосип (з міста Люблина).

Геровський Семен, син діякона (з села Горошова Польського, Грубешівського повіту).

Голуб Василь (з Гродненської ґубернії).

Дидишко Микола (з Мінської ґубернії), білорус.

Діяченко Константин (з Чернигівської ґубернії, Новозубківського

Жук Михайло (з міста Тишівці, Томашівського повіту на Холмщині).

Затичиц Кирило (з Гроденської ґубернії).

Климюк Іван (з села Серебрища, Холмського повіту).

Кобрин Павло, небіж Михайла Кобрина (з села Стужиці, Красноставського повіту).

Ковальський Лука (з села Мірча, Грубешівського повіту на Холмщині).

Козицький-Любіч Хведір (з Волинської ґубернії).

Кравчук Михайло (теж з Волині, Новоград — Волинського повіту).

Кресняков Леонтій, син акцизного урядника (з містечка Тишовець, Томашівського повіту).

Кулачок Дометій (з Волинської ґубернії).

Лішик Володимир, син акцизного урядника (з містечка Тарногороду, Білгорайського повіту).

Лопало Михайло, син семінарійного сторожа (з міста Холма).

Лопатнюк Хведір (з Підляшшя, Сідлецької ґубернії).

Майданюк Андрій (теж з Підляшшя).

Макарець Олексій (з містечка Тарногороду, Білгорайського повіту на Холмщині).

Мархева Антін (з села Бончи, Красноставського повіту на Холмщині).

Олещук Іван (з села Верховини, Красноставського повіту).

Онуфрієв Володимир, син якогось урядника (з Варшави).

Панченко Василь, син акцизного урядника (з міста Нешави, Варшавської ґубернії).

Патай Микола (з села Жерники, Томашівського повіту на Холмщині).

Порохонько Хведір (здається з Поділля).

Пролісько Мирон (з Гродненської ґубернії).

Пташко Олексій (з містечка Тишівц, Томашівського повіту на Холмщині).

Сенькевич Валеріян (з Минської ґубернії), білорус.

Степанюк Лука (з села Чульчиць, Холмського повіту).

Іласевич Павло (з Минської ґубернії), білорус.

Хилевський Леонтій (з міста Люблина).

Шевчук Антін (з села Жмудь, Холмського повіту), і я —

Михайло Панас, син селянина (з села Топільча, Замійського повіту, на Холмщині).

Виключаючи білорусів, двох варшав'яків і двох люблинняків, всі останні зросли в селянській українській атмосфері, куди зачисляю всіх Холмщан. Отже всі холмщани походили з таких місцевостей, про які говорилось в нас, що там „тверда Русь". Про мою ж місцевість можна сказати словами холмсько-підляського поета Васька Ткача, що там „повгасло наше руське діло". (Далі буде).

НОВІ ВІДПОЧИНКОВІ ОСЕЛІ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

У Заліщиках відкрито 2 відпочинкові оселі — одну для дорослих, другу для дітей, а в Брюховичах санаторію для хворих на легені. Ця санаторія почне діяти в місяці травні, натомість оселі в Заліщиках віддані до вжитку вже в квітні. Правління Генеральної Губернії дало до диспозиції засоби для урухомлення цих осель. Щоб також незаможні особи могли користати з цих відпочинкових осель, Правління передало Українському Центральному Комітетові грошеві засоби для покриття коштів удержання цих осіб.

КНИЖКИ ДЛЯ ПОЛОНЕНИХ.

Купимо для полонених у більшій кількості наступні книжки:

Андрієвський: Звичаї й обичаї українського народу; Андрусяк: Етапи розвитку української нації; Андрусяк: Назва України; Артюшенко: Слідами великих предків; А. Ц.: Наш рідний край; Барвінський: Оповідання ввесвітньої історії, II ч.: Бачинський: Сліди. Бірчак: Василько Ростиславич, I і II ч.; Марко Вовчок: Кармелюк; Марко Вовчок: Степовий гість; Гармашів: Загальна гігієна; Гоголь: Тарас Бульба; Григоріїв: Як Ірляндія здобула собі волю; Гриневичева: Шестокрилець; Гриневичева: Шоломи в сонці; Гузар-Колодзінський: Полковник Богун; Давидович: Землею українською; Дорошенко: Курс історії України (Українське В-во); Дорошенко: Українство в Росії; Дорошенко: Шевченкова Криниця; Дудко: Великий Гетьман; Дудко: Отаман Крук; Ємець: Кобза й кобзарі; Жарський: Від Ікара до Ліндберга; Золотополець: Син України; Інгулець: За українське море; Казки Гауффа; Кархут: Полум'яний вихор; Кащенко: Борці за правду, В боротьбі, З Дніпра за Дунай, Запорожська слава, Зруйноване гніздо, Кость Гордієнко, Під Корсунем; Квітка-Основ'яненко: Перекотиполе; Ковальский: Історія Греції і Риму; Кобилянська: В неділю рано зілля копала, Земля, Царівна; Королів: Чмелик; Коцюбинський: Дорогою ціною, Для загального добра, Під мінаретами, Тіні забутих предків, Фата Моргана; Кравців: Під чужими зорями; Куліш: Твори, V ч. (В-во „Просвіта"), Чорна рада; Левицький: Запорожці, Кайдашева сім'я, Микола Джеря, Пропащі; Лепкий: Не вбивай, Мотря, I і II ч., Батурин, Полтава, I і II ч., Каяла, Наше письменство, Під тихий вечір; Мазепа: Україна під Червоною Москвою; Маланюк: Крути; Маленький декляматор; Марден: Воля и успіх; Мирний: Лихі люди, Хиба воли ревуть; Мосендз: Засів; Огієнко: Українська культура; Олесь: Княжа Україна, На зелених горах, Поезії, V ч.; Олійник: Лихоліття Холмщини й Підляшшя, Як нищили Посяння; Опільський: Золотий лев; Острогірський: Страхіття большевицької влади на Україні; Пастернак: Пояснення тризуба; Пеленський: Українська пісня в світі; Руданський: Веселі вірші; Рудницький: Підручник німецької мови, Як говорити по-літературному; Самоосвітна бібліотека — Географія України; Сірий: Леся Українка; Січинський: Чужинці про Україну; Стах П.: У бурі білій; Стефаник: Вона-земля; Стороженко: Марко Проклятий; Струни, антольогія української поезії; Терлецький: Визвольна боротьба українського народу, Історія України; Тимофіїв: Жиди й народне господарство: Томашівський: Церковний бік української справи; Леся Українка: Вавилонський полон, Касандра, Лісова пісня, На руїнах, Оргія; Українське В-во, Краків: Календар Альманах 1942 р.; Феденко: Гомоніла Україна; Федькович: Довбуш, Люба згуба, Твори, II ч.; Франко: Захар Беркут, Лис Микита, Пісня і праця; Чайковський: Запорожська слава, За сестрою, Козацька помста, Як чоловік зробив із ночі день; Черкасенко: Твори, II ч.; Шауф: Кінець Польщі; Шевченко: Артист, Музика, Кобзар; Шишманов: Роля України в болгарському відродженні.

Прохаємо всі книгарні як теж поодиноких громадян, що мають хочби одну з вище заподаних книжок, нас повідомити та заподати ціну. Рефлектуємо теж на вживані примірники. Хто дасть нам змогу набути бодай одну з вичислених книжок, допоможе нам у нашій освідомній акції серед полонених українців. Поспіх в цій справі конечний!

Український Центральний Комітет
Реферат Справ Полонених
Львів, вул. Семінарська 18.

550Д 1-3

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. Я. Телефон 230-39.
З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau,
Reichsstrasse 34. Fernspr. 230-39. Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79.

Великодній привіт

Христос Воскрес!

передає всім своїм Відборцям

Інж. Богдан Попович

Склад насіння
Львів,
вул. Краківська 25.
тел. 276-25.

Склеп залізних товарів

Николай Берко

ЛЬВІВ, Гітлеррінг 37.

бажає всім своїм
Вп. Відборцям

з ВЕЛИКОДНЕМ
ВЕСЕЛИХ СВЯТ!

Фірма

Петро Шудрак

ЛЬВІВ, вул. Галицька 11.

бажає з Великоднем

Веселих Свят!

всім своїм
Відборцям
і Приятелям.

Центральний
Кооперативний
БАНК

ЦЕНТРОБАНК

З ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
УДІЛАМИ у ЛЬВОВІ
ВУЛ. ПОЛІЦІЇ 2.
ТЕЛ. 217-60/64.

Вклади ■ Біжучі рахунки ■ Девізовий банк.

З Христовим Воскресенням

витаємо

Головний Провід Р. С. У. К.,
Надзірну Раду Ц. С.,
усі Окружні, Повітові Союзи
і широкі круги
Друзів Кооператорів та бажаємо
Веселих Свят
і повних осягів у праці для спільної мети.

Дирекція і Службовці
ЦЕНТРОСОЮЗУ

Хемічна фабрика

Ч. 2 Ч. 2

д.

О. ЛЕВИЦЬКА і С-ка

Львів, Кордецького 51
передає
всім своїм Вп. Відборцям
Великодній Привіт
„Христос Воскрес"

Краєвий Молочарський Союз

„МАСЛОСОЮЗ"

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. Б. ГЛОВАЦЬКОГО 23
тел. 101-20, 101-21, 101-22, 101-23, 101-24,

зі своїми Відділами:

Стрий, вул. Шевченка 5, тел. 40,
Станиславів, вул. Кілінського 46, тел. 18-20,
Самбір, Гавптштрассе 14, тел. 16,
Тернопіль, Рейтанштрассе 18, тел. 183,
Коломия, Раттгаусштрассе 48, тел. 50,
Чортків, Ринок 6, тел. 152,
Дрогобич, вул. Пілсудського 16, тел. 72-85,

це кооперативна Централя Галицької Області, що об'єднує поверх 130 молочарських кооператив та крім цього веде у власному заряді 8 міських молочарень.

„Маслосоюз" займається скупом молока і всіх молочних виробів та їх збутом у власних крамницях дрібної продажі та гуртом

Ревізійний Союз Українських Кооператив

В ГЕНЕРАЛЬНОМУ ГУБЕРНАТОРСТВІ

центральне об'єднання української кооперації.

ЦЕНТРАЛЯ СОЮЗУ приміщується у Львові, вул. Техніцька ч. 1.

ТЕРИТОРІЯЛЬНІ ВІДДІЛИ мають осідок:

1. відділ для Львівської області у Львові, вул. Техніцька 1,
2. відділ для Краківської області у Кракові, вул. Голембя 2,
3. відділ для Люблинської області у Люблині, вул. Пілсудського 6.

ЛЬВІВСЬКИЙ ВІДДІЛ РСУК поділяється на виділи:

1. Організаційно-правний, завданням якого є: дбати про всебічний і пляномірний розвиток усіх родів кооперації; допомагати в організації нових кооператив; давати порадництво кооперативам в правних, податкових і забезпечальних справах; вести статистику кооператив; дбати про фаховий вишкіл кооператорів; редагувати кооперативну пресу і книжки наукового та популярного характеру.

2. Ревізійний, що провадить власним апаратом щорічні ревізії в об'єднаних кооперативах і дбає про те, щоб виявлені при ревізії недоліки в діловодстві та розвитку кооператив були своєчасно і повністю усунені.

3. Адміністративний (бюджетово-господарський), що веде фінансово-господарські справи Централі Союзу та Львівського відділу.